

N
A
Š

1932 | 33

R
O
D

L·IV·ŠT·6

REŠITEV UGANK V 5. ŠTEV.:

Magični kvadrati: I. Mura, Ural, raca, Alah; II. slon, leto, Oton, noni; III. vino, lbar, Nada, oral; IV. kolo, oven, leto, onog; V. šipa, Ivan, park, Anka.

Stolp: Bog, ono, gos, žal, Iva, vov, iti, joj, uho.

Crkvnica: Trenta, Rečica, Idrija, Golica, Litija, Adrija, Vipava; — Triglav.

Mozaik: vodoravno: kot, nos, Nil, nas, som, lok, žir, ton, vir; **navpično:** on, ton, sin, las, sol, mož, kit, rov, ni.

»Zelod«: vodoravno: som, vila, oljka, dve, rob, aa, sak, ture, Timok, osel, pesa, Nil, baron, aj, Ivan, kelih al; **navpično:** Silva, olje, mak, voda, Abel, Rusija, orel, sipa, Amerika, Kosovel, tona, kanal, Niš.

Vse uganke so prav rešili: Križnik Božidar, Celje; Vlado Rijavec, Dravograd; Janko Flandja in Marjan Filipič, Novo mesto; Marijan Urek, Zagorje ob Savi; Kos Angela, Sv. Jurij; Oblak Vida, Rogaška Slatina; Harb Nežika, Smarjeta; Josip Straus, Bolfenk Fodermajer, Albin Razdevšek, Zalec; Rado Lapuh, Maribor; Ivan Martinc, Fužine; Jožica Klančnik, Šmartno; Proscenc Francka, Zagorje; Vlada Kenda, Ljubljana; Ladislav Petrovčič, Moste; Rajtmajer Ciril, Slivnica; Trojar Zmaga, Sl. Javornik; Nad Šopar, Vojnik; Strukelj Miroslava, Borovnica; Debeljak Anton, Dvorska vas; Mlinarič Marija, Peric Lidija, Polič Ema, Brus Pepca, Ažbe Zofija, Vračko Ana, Štefka Pučko, Ploj Alojzija iz Sv. Trojice; Anton Zaletel, Golob Janez, Verbič Anton, Verbič Roza, Primskovo; Gantar Danica, Ljubljana; naročniki »N. R.« iz V. razreda v Radovljici; Drago in Milan Vukmanič, Mohar Amalija, Zgorje ob Savi.

Po 4 uganke so rešili: Novačan Franja, Podpeč; Joško Ribič, Pekre; Rainer Bruno, Krmelj; Kiki Marija, Peu Rudolf, Ploj Janez, Bravdič Alojz, Horvat Ernest, Bela Ana, Seks Gizela, Jakopec Alojz, Hojs Marija, Družovič Elizabeta, Baša Irma, Simonič Tomaž, Sv. Trojica; Verder Ivan, Sv. Peter; Svete Nada, Podpeč; Vasle Avguština, Zalec; Kranjc Jelina, Smarjeta; Marion Svemir, Maribor; Slavko Novak, Celje; Kopač Marija, Boh. Bistrica.

Ko 3 uganke so rešili: Kumer Šanko, Velika Nedelja; Praprotnik Lojze, Ljubljana; Pollak Staš, Kranj; Dobaja Alojz, Sv. Trojica; Schröbel Anton in Mirko Kovačič, Ormož; Šipek Ivan, Sv. Danijel; Ivan Volk in Gajšek Jožef, Sv. Peter.

Po 2 ali 1 uganko so rešili: Gornik Leopold, Ferk Ivan, Bračič Tilika, Smarjeta; Zbačnik Ivana, Sajevec; Neiger Betka, Crešnje; Bezjak Ana, Škrinjar Marija, Ormož; Zupan Ivan, Sl. Javornik; Rudolf Košir, Ptuj; Čuber Slavko, Sevnica; Janko in Bogomir Pretnar, Fortuna; Sever Irma, Nova vas; Ferš Julijan, Vrhovdol; Milavec Viktorija, Brežice; Franc Podrekar, Ljubljana; Spanring Jože, Laporje; Slava Peček, Podpeč; Sonja Kronegger, Novo mesto; Seničar Milka, Hrastnik; Ovnič Franc in Stanka Griže, Ovnič pri Celju; Martin Strouhal, Tilika Bračič, Sv. Marjeta; Viktorija Vnuk, Ptuj; Lavrič Zlatko, Ribnica; Emil Medvešek, Studenci; Bogomila Drnovšek, Valka Volar, Zagorje; Piskar Slavko, Ljubljana; Babič Silva, Hrastnik; Kočevar Marija, Kranj; Zupan Vladko, Peter Rus in Ključar Ivan iz Celja.

„Naš rod“ izhaja osemkrat med šolskim letom in ga prejemaajo naročniki „Mladinske matice“, ki plačajo letno naročnino za list in publikacije „Mladinske matice“ Din 22'50, v 9 mesečnih obrokih po Din 2'50

List izdaja „Jugoslov. učiteljsko združenje“ — sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani, zanjo odgovarja Ivan Dimnik

Glavni in odgovorni urednik Josip Ribičič

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica šte. 8

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani (predstavnik F. Štrukelj)

MILE KLOPČIČ:

OTROK SE POSLAVLJA OD IGRAČ

Ne jókajte, igrače, tu je vse zaman.
 Prišel je čas. Zdaj se od vas poslavljam.
 Iz Tončka vsak čas Tone bom postal,
 z učiteljem na cesti se pozdravljam,
 poznam že pet svetov in šest resnic ...
 Zato pozdravljen, cunjasti možič!

Medvedek moj, slabo ravnal sem s tabo.
 Da bi pregledal tvojo drobovino,
 sem z nožem kar razparal tvoj trebušček.
 Nabit si bil z navadno žagovino.
 Ravnal sem s tabo res brez prave mere.
 Kesam se vsega! Zbogom, brez zamere!

Smejala si se mi, poskočna žoga,
 ker si pogosto mi iz rok ušla.
 Zdaj moraš v kót, čeprav ti je hudo.
 Nikoli več ne vržem te ob tla.
 Zakaj je zdaj izginil tvoj smehljaj?
 No daj, še zadnjič v kot se zatakljaj!

Najrajši tebe sem imel, pajac;
 zato najbrž sem vsega te pohabil:
 oko ti manjka, manjka ti desnica.
 Pozabi to, pa bom še jaz pozabil.
 Z očesom, ki ga še imaš, namigni,
 edino rōko za pozdrav mi dvigni!

Hudó mi je, igrače, verjemíte.
 Najrajši zmerom bi pri vas ostal.
 A ker postal prevêlik sem za vas,
 se z vami nikdar več ne bom igral.
 Ne jókajte! Ve ste umrle zame.
 Prišel je čas, ostale boste same.

MED VULKANI IN ATOLI

GORE GOVORE

Drugi dan ni bil nič boljši od noči. Micki se je večinoma bledel v mrzličnih napadih.

»Kaj naj storim? Kaj naj storim?« je jadikoval Mihec. »Arijek, ali veš za kakšno zdravilo?«

»Na našem otoku je rastle neko zelišče, katerega sok bi gotovo pomagal,« je rekel Arijek. »Raste pa samo na gorskih pobočjih. Morda raste tudi tod. Poiskati bi ga bilo treba.«

»Arijek, lepo te prosim,« — Mihec še nikdar v življenju ni tako lepo prosil, »pojdi in poišči tisto zel. Gotovo jo najdeš. Usmili se sirotice!«

»Dobro, pa pojdem,« je možato odvrnil Arijek. »Če me med potjo ne ulove kanibali in me ne požro, se vrnem najkasneje v dveh dneh. Če bi me pa v tem času ne bilo, potuj sam dalje.«

»Ne, ne Arijek!« je jecljal Mihec. »Ne smejo te ubiti.«

Iz vej sia naredila nosilnico in prenesla bolno Micko v čoln. Kmalu za tem se je Arijek oborožil z lokom, vzel nekaj hrane in odšel proti goram. Mihec ni videl, da je naskrivaj stisnil roko tudi nezavestni Micki, kakor bi se za vedno poslavljajal.

Sam je ostal z bolno sestrico. Venomer si je očital: »Le zakaj smo pili umazano lužo. Gotovo je ta voda kriva, da je Micka zbolela. Lahko se zgodi, da zbolim še sam. Sicer pa bi tako bilo najbolje. Če umrje Micka, naj umrjem še jaz. Kaj naj sam počnem na svetu?«

Toda zopet se je tolažil z mislijo, da bo Arijeku uspelo najti zdravilno zel in da se zopet vse preokrene na bolje. Micka ozdravi, založijo se s hrano in odpujajo svojemu cilju nasproti. Otupal je zagonetno, srečenosno pismo, ki ga je stalno nosil pri sebi. Ah, saj se mora vse obrniti na bolje! Ali naj bodo zaman vsi napor in vse trpljenje? Ali si ne zaslužijo skrivnostne sreče, ki jo skriva pismo?

Izvlekel je čudno pisanje in ga razgrnil na kolenih. Samo nekaj besedi v nepoznanem jeziku je bilo na njem in velik, že nekoliko obledel črtež. Nekaj skrivnostnega, nekaj bodrilnega je dihlo iz pisma...

Micka je zopet zastokala. Mihec je zganil pismo in stopil k njej. S hladno vodo ji je namočil vroče čelo in žejne ustnice. Sklonil se je k nji in jo rahlo pobožal:

»Še boš zdrava, Micka. Še boš vesela. Najin Arijek, to zlato srce, prinese zdravil in ti pomore. Potrpi, revica!«

Najbrž ga je razumela. Odprla je oči in se trudno nasmehnila.

Mihec se je ozrl proti goram in računal razdaljo.

»Da,« si je mislil, »jutri popoldan se mora Arijek že vrniti, če se mu ni kaj zgodilo. Ko bi le našel zdravilo!«

A kako se je dobri Mihec začudil, ko se je Arijek vrnil že naslednje jutro in celo po morju v — majhnem čolnu. Že od daleč je vpil:

»Rešeni smo, Mihec! Zdravilo prinašam. Kinin! Še danes ji bo odleglo.«

»Kje si v teh krajih dobil kinin?« Mihec je pozabil zapreti usta od začudenja.

»Čakaj, koj ti vse povem.« Arijek je skočil k njemu v čoln in pritrdil svoje vozilo h krmilu. »Toda najprej k bolnici.«

Micka je bila pri zavesti.

»Zdravilo sem ti prinesel,« ji je rekel. »Ne boš umrla, Micka, ne! Vzemi nekoliko tega praška. Grenek je sicer od sile, a pomaga.«

»Povej brž, kje si se naučil delati čudeže,« je nestrpno silil Mihec.

»To niso čudeži, temveč samo srečen slučaj. Dolgo sem hodil po gozdu, vedno v smeri proti goram. Ves čas nisem razen živali videl živega bitja. Kar dospem do široke, leno tekoče reke. Na drugem kraju sem ugledal velike nasade palm in na vznožju griča vas na koleh. Med kočami sem zagledal na evropski način zgrajeno hišo, pokrito z gubasto pločevino. Takoj sem vedel, da prebiva v vasi kak Evropec. Nisem se motil. Brez pomisleka sem skočil v vodo in plaval na drugi breg. Nato pa takoj k Evropcu. Dolgo sem mu moral dopovedovati, kaj hočem. Le težko me je razumel. Pozneje mi je rekel, da ni mogel verjeti moji zgodbi. Bil je zelo prijazen z menoj. Obržal me je čez noč pri sebi. Naročil mi je, da moramo na vsak način k njemu, da si Micka opomore. Zjutraj mi je dal kinin ter posodil čoln. Res čudno se mi zdi, kako smo mogli zgrešiti izliv reke. Najbrž smo bili od žeje že čisto zmešani. Sedaj pa kar na pot. Vabila gospoda Hooda ne smemo prezreti.«

Mihcu se je ves obraz smejal od blaženosti. Objemal je zdaj Micko, zdaj Arijeka in govoril ves srečen:

»Zlata si vreden, Arijek. Takega prijatelja še nihče ni imel. Ej, Micka! Ali nisem dejal, da bo zopet vse dobro?«

Micki je po zdravilu izdatno odleglo. Zato so se takoj odpravili na pot. Dečka sta veslala kake štiri kilometre ob obrežju, da so prispeli do rečnega izliva. Reka je tekla tako počasi, da bi jo lahko zamenjali za ozek morski zaliv. Po dveh urah veslanja po reki, ki jo je na obeh straneh obdajal mračen pragozd, so dospeli v prelepo kotlino. Na levi strani in tja proti severu so jo obdajale visoke gore, na desni sta jo mejila reka in gozd. Reka je pritekala iz gorã. Nad vse očarljiv je bil pogled na mesto. Najvišji vrh med gorami je pošiljal dim proti nebu. Vsa kotlina je bila zasajena s kokosovimi palmami. V kotu pod gričem pa je stala slikovita vas na koleh. Do tja je vodila z rečnega brega lepa, kakor trak ravna in negovana pot.

Dečka sta zavozila k bregu, privezala čoln in na rokah odnesla bolno Micko proti vasi. Nekaj črnih domačinov, ki so delali v nasadih, jih je začudeno opazovalo. V vasi pa je drvelo na kup staro in mlado, da vidi čudne tujce. Na pragu svoje male, a lične hiše jih je pričakoval gospod Hood, velik, žilav mož kakih petdesetih let.

»Dobrodošli!« jih je pozdravil in Mihcu posebno prisrčno stisnil roko. »Zame je praznik, če vidim belega človeka. Na leto se navadno zgodi to samo enkrat, in sicer takrat, kadar pridejo trgovci po kopro. Šele nekaj dni je od tega, kar je njih ladja pristala ob našem otoku. Le naprej, prosim!«

Vstopili so. Micki je gospodar dal pripraviti lepo sobico z udobno posteljo. Globoko je vzdihnila od ugodja, ko so jo položili na njo. Dečka je Hood odvedel v jedilnico, kjer jih je čakalo slastno kosilo: juha, pečenka, pečeni taro-gomolji, palmovo vino in kruh. Ljudje božji, ali veste, kaj se to pravi, po dolgih tednih zopet videti kruh, pravi pristni kruh. Fanta sta se spravila nad jedi s takim navdušenjem, da ju je gospod Hood kar gledal. Skrivaj se je nasmehnil, ko je videl, kako jima je šlo v slast.

Po kosilu so dolgo kramljali pri črni kavi. Mihec je moral povedati vse. Omenil je tudi pismo, ki ga je nosil s seboj. Tudi pokazal ga je. A gospod Hood ga ni znal raztolmačiti. Vedel je le toliko, da je pisano v špansčini ali portugalsčini. O tem, kaj pomeni črtež, pa sploh ni znal ničesar povedati.

Nato je še on na dolgo pripovedoval o svojem življenju v tujini. Koliko da ima skrbi, koliko pridela kopre, kako jo prodaja in koliko mu delajo škode številni viharji in pogosti potresi.

Dva tedna so že uživali gostoljubnost gospoda Hooda. Micki se je vidno obračalo na bolje. Zapustila je posteljo in delala kratke izprehode po okolici. Vsi trije so z zanimanjem opazovali delo v palmovih nasadih. Gospod Hood je navadno hodil z njimi ter pojasnjeval to in ono. Črni delavci so spravljali velike množine kokosovih orehov, luščili jedra, jih rezali na manjše kose ter sušili na soncu.

»Tale suhi orehovi krljji ali kopra, kakor jim drugače pravimo, so moj kruh,« je dejal Hood. »Kadar je ugodna letina, mnogo zaslužim z njimi.«

»Na otokih se menda pridela mnogo kopre,« je dejal Mihec.

»Naravnost neverjetne množine,« je pojasnjeval Hood. »Na leto približno sto tisoč ton. Pa to še ni vse. Saj jo pridelujejo po vsem svetu, kjer raste kokosova palma.«

»Čemu rabijo toliko tega?« je bila radovedna Micka.

»Domačinom je kopra običajna hrana. Iz nezrelih kokosovih orehov pijejo kokosovo mleko. Vsak oreh ga vsebuje približno pol litra. To delajo posebno na otokih, ki so brez pitne vode. V civiliziranih državah pa iz kopre iztiskajo olje, ki ga vsebuje petdeset do šestdeset odstotkov. Iz njega izdelujejo rastlinske masti, ki jih poznamo pod imenom ceres, kunerol in margarina. Pri drugem stiskanju dobivajo manj vredno maščobo, ki jo uporabljajo za izdelovanje mila.

Najlepše bi seveda bilo, če bi se vse to opravilo na mestu. Žal, da je nemogoče. Tu ni tvornic in ne izučeni delavcev. In če bi že kdo postavil tvornico, bi v nekaj letih propadla. Nobeden Evropec ne more dolgo vzdržati v teh krajih. Enkrat vsak podleže mrzlici. Zato pa se kopra spravlja v surovem stanju v civilizirane dežele. Trgovci jo kupujejo pri lastnikih plantaž in jo na ladjah odpravljajo v prekmorska pristanišča. Med temi trgovci pa je mnogo ljudi dvomljive vrednosti. Navadno so ubegli mornarji, klateži in celo zločinci, ki sleparijo domačine na vse pretege. Mnogokrat se zgodi, da osleparjeni otočani takega goljufa kratkomalo ubijejo.«

»Saj ne zasluži drugega,« je mrko pripomnil Arijek.

»Gospod Hood, vi ste najbrž že dolgo tu?« je vprašal Mihec.

»Da, že nekaj let. Imam srečo, da se me mrzlica kolikor toliko izogiba. A dolgo kljub temu ne mislim več ostati.«

»Mi bi že tudi morali misliti na odhod,« je dostavil Mihec. »Micka je zdrava, vašo gostoljubnost smo že dovolj dolgo izrabljali in vreme je tudi zelo ugodno. Izrabit ga moramo.«

»Kar se moje gostoljubnosti tiče,« je menil Hood, »jo lahko izrabljate, kolikor hočete. Zagotavljam vas, da mi je vaša družina nad vse mila. Teh dni, ki sem jih z vami prebil, ne bom nikoli pozabil. Ali če se vam mudi, vas ne smem zadrževati. Vreme je res kakor nalašč za to.«

Sklenili so, da naslednji dan odpotujejo. Že popoldan so pripravili vse potrebno. S hrano, pijačo in drugimi potrebnimi rečmi še nikdar niso bili tako dobro preskrbljeni. Gospod Hood jim je dal vsega na razpolago. Po večerji jim je pripravil nad vse veselo presenečenje.

»Vaši načrti, podjetnost in odločnost,« je dejal s prav angleško vljudnostjo, »mi nad vse ugajajo. Zato me ne smete napačno razumeti, če vam ponudim še malenkost v spomin.«

Izvlekel je napeto listnico ter izročil vsakemu bankovec za deset funtov.

»Toda, gospod Hood,« je vzkliknil Mihec. »To vendar ni malenkost. S tem lahko plačamo vožnjo s Fidži-otokov v Peru. Preveč ste dobrotljivi.«

»Veseli me, da sem vam ustregel,« ga je zavrnil Anglež. »Bogat sem in lahko dam. Ni mi mnogo do denarja, ker mi tako ne more vrniti sreče, ki sem jo svoj čas užival.«

Temna senca je legla gospodu Hoodu na obraz. Opazili so, da ga mučijo neki temni spomini, o katerih pa ni hotel govoriti. Morda je ravno radi teh spominov poiskal samoto na otoku. Mihec ga o tem ni hotel izpraševati. Zasukal je pogovor na druge reči.

Glasno škrebetanje po pločevinasti strehi jih je opozorilo, da je pričelo deževati. Nič niso opazili, kdaj se je bilo nebo pokrilo z oblaki.

»Ojej!« je vzdihnila Micka. »Dežuje. V dežju ne bomo mogli odpotovati.«

»Mala skrb!« jo je potolažil gostitelj. »Ostanete pač tako dolgo, da neha. Le čudno se mi zdi, da v tem času dežuje.«

Odpravili so se spat. Zbudilo jih je čemerno, deževno jutro. Deževalo je še ves dan. Šele zvečer se je zopet zvedrilo.

»Mislim, da se je izlilo,« je rekel Arijek in pogledal proti nebu. »Končno nam je ta dež še prav prišel. Ozračje se je zelo ohladilo.«

A Arijek je bil slab prerok. Njihovo bivanje pri Hoodu se je zavleklo za dva dni.

Okrog polnoči so vso naselbino vrgli iz spanja kratki potresni sunki. Sledil jim je dolgozategnjeni, grozeči grom.

»To ne pomeni nič dobrega,« je rekel gospod Hood, ko so se neprespani in napol oblečeni zbrali v jedilnici. »Glejte, kakšno je nebo!«

Plašno so gledali skozi okno. Nad vasjo in gorami je ležal grozeč oblak, v katerem se je neprestano bliskalo.

Naenkrat je pretresel zemljo močan, kratek sunek, da je lesena hišica zaškripala v vseh sklepih. Tisti hip je šinil iz ognjenika ogromen steber dima in vse nebo je bilo kakor v plamenih. Na njem je odsevalo razbeljeno kamenje na ognjeniku in mogočni oblaki pare so se zbirali ob žrelu. Z grozo so opazili, da se je vulkan globoko razklal. Močni potresni sunki so sledili drug drugemu, vendar se še nobena odpornih vaških hiš ni zrušila. Slišati je bilo le prestrašeno klicanje vaščanov. Micka se je stisnila v kot in trepetala po vsem telesu.

Divjanju ognjenika se je pridružilo še divjanje neba. Mogočne, pravljčno silne strele so pobliskavale čez nebeški svod. Ogromni, viličasti bliski so se

poigravali ob vulkanovem vrhu, zavitem v težke, črne oblake. Razsvetljevali so nebo z motnimi barvastimi trakovi. Za trenutek so se pojavili na nebu kačasti ognjeni prameni, ga razsvetlili z žvepleno rumenim svitom in zopet ugasnili. Krvavordeči jeziki so se hipoma pojavili iz temine, šinili čez nebo in izginili. Kakor ogromen utrinek je zdaj pa zdaj padla razgreta lava med koče, se razletela v nešteti iskrach in zapustila beložareče koščke vulkanske žlindre.

Grozeče ropotanje je spremljalo zemeljske tresljaje, pomešane z glasnim rjovenjem vulkanskih žrel in bobnajočim grmenjem strel.

»Gore govore,« je zavpil Arijek.

»Bežati moramo,« je rekel Mihec.

»Kam?« je vprašal Hood. »Tu smo še najbolj varni. Za enkrat se moramo vdati usodi in čakati. Lava nas ne more doseči — razen one, ki pade izpod neba — ker je med naselbino in vulkanom še gričevje ter doline. Potrpimo! Le, da bi se hiše ne vžgale.«

Prišlo pa je še huje. Veter, ki je spočetka bril od jugovzhoda, se je nenadoma obrnil. Gost dež pepela se je pričel vsipati z neba. Pokrajina je izgledala, kakor bi jo hipoma prenesel v zimski čas, tako nagosto je snežil pepel. Od minute do minute se je veter stopnjeval in se slednjič razvil v pravcati orkan. Med splošni hrušč se je mešalo še pokanje drevja, ki ga je lomil vihar. Dušič vonj po žveplu je napolnil ozračje. Mogočni ognjeni stebri so švigali proti nebu, električni plameni, viličasti bliski in ognjene verige so razsvetljevali nebo. Zdaj pa zdaj so oblaki zažareli v bleščeči beli svetlobi.

Zdelo se je, da dneva sploh več ne bo. Proti osmi uri je bilo še vedno temno. Kakor en sam črn zastor je padal pepel z neba. Svetlobni prameni so pogasnili. Bliski so postali motni in nerazločni. Le pridušeno grmenje in nalahno potrkavanje po strehi je bilo še čuti. Duh po žveplu se je stopnjeval; vroč peščenast pepel je naletaval tiho in gosto kakor sneg. V naravi je vse umolknilo. Ob devetih se je na vzhodni strani pokazal moten, zelenkast sijaj. Veter se je znova prevrgel. Pepela je padalo vedno manj, dokler ni povsem nehal. Luč na vzhodu se je polagoma opomogla in šele ob eni popoldan je zasijal pravi dan.

Naši znanci so se takoj odpravili na prosto. Nudila se jim je žalostna slika. Vse, še površina reke, je bila posuta s pepelom. Mestoma je ležal pol metra na debelo. Trava in nizko grmovje je bilo popolnoma zbito v tla. Prej tako živa in bujna narava je bila mrtva, brez listja. Drevesne veje so kakor ugašene baklje molele v zrak. Mnogo dreves so podrle strele. Nasadi gospoda Hooda so bili skoraj uničeni.

»Vidite, tako je v teh krajih,« je rekel ves potr. »Komaj si človek z velikim trudom nekaj ustvari, že mu uničijo sovražne prirodne sile. Dobro leto bom moral čakati, da mi zopet kaj zraste.«

Šli so pogledat še po vasi. K sreči ni nikjer izbruhnil požar. Eno človeško žrtev pa je katastrofa le zahtevala. Pod težo pepela se je podrla neka hiša in porušila pod seboj staro otočanko. Za njo ni nihče žaloval.

»Otočani si smrti ne jemljejo preveč k srcu,« je rekel gospod Hood. »Njim je veliko lažje umreti ko nam. Smrt jim je nekaj povsem naravnega. Privadili so se je, ker na vseh koncih in krajih preži na nje.«

Pogled na pogorje za vasjo je bil naravnost veličasten. Tam se divjajoči element še ni povsem umiril. Iz velikih razpok se je neprestano kadilo. Tu pa

tam so iz zemlje brizgali curki vroče pare. Lažji potresni sunki so se čutili še ves popoldan.

»Nekaj dni bo gotovo še trajalo, da se podzemeljske sile popolnoma pomirijo,« je menil Anglež. »Mogoče doživimo še kak močnejši sunek. Tak sodnji dan, kakor smo ga ravno preživeli, se menda ne povrne več.«

Kljub tej zagotovitvi niso naši potniki tisto noč bogve kako dobro spali. Preveč so se bili vznemirili. Posebno na Micko so močno delovali prizori prošle noči. Ves čas so jo mučile hude sanje. Pred njenimi očmi so vstajale slike vulkanovega izbruha, da se je vso noč nemirno premetavala po ležišču. Naslednje jutro je vstala vsa zbita. Bila je bleda in utrujena. Posledice bolezni so se ji še vedno poznale. Gospod Hood je to opazil in jih silil, naj ostanejo še tako dolgo pri njem, da si Micka popolnoma opomore. Dečka bi še bila za to, a ravno Micka je najbolj silila k odhodu.

»Kakor sem vam iz srca hvaležna za izkazane dobrote,« je rekla, »ne bi rada več ostala na tem strašnem otoku. Pravi pekel je to. Kako, da še vzdržite?«

»Eh, saj tudi jaz ne bom več dolgo,« je rekel. »Še nekaj let. Potem se preselim v mirnejše kraje. Morda se še kdaj v življenju srečamo. Do tedaj pa se imejmo v dobrem spominu.«

Vsem trem so stopile solze v oči, ko so se poslovili od njega. Tudi on je bil potr. Nekaj radi škode, ki mu jo je prizadejal vulkan, nekaj radi slovesa. Zopet bo ostal sam med črnimi otočani in morda mine zopet leto, da uzre belega človeka.

Tik pred odhodom jim je izročil še škatlico zdravil in obvez.

»Ne želim vam, da bi jih rabili,« je rekel, »vendar je dobro, da jih imate s seboj za vsak slučaj.«

»Najlepša hvala! Zbogom, gospod Hood in na svidenje!« so mu odgovorili.

Poskakali so v čoln, ki ga je Arijek odvezal ter odpluli navzdol po reki. Gospod Hood je stal na obrežju in jim mahal v slovo. Vsi so bili nekam otožni. Posebno Arijek je bil zelo potr.

(Se nadaljuje.)

DEKLICA V HLAČKAH

V velikem mestu, ki ga nalašč ne imenujem, je živela deklica, ki si je bila oblekla bratove hlačke.

Naj povem vse, saj tega ni mnogo.

Klicali so jo za Malko. Majhno, bledično dekletce s kratkim krilcem — bila ga je urasla — s tankimi nogami, da se je zdelo: to je pajek, ki hodi po dveh nogah. Bila pa je dobra in skromna. Imela je pač svoje želje — kdo jih pa nima? — a z njimi ni nadlegovala staršev, ki so bili ubogi. Poleg tega so bile nekatere njene želje neizpolnjive. Želela si je na primer, da bi bila velika, močna deklica. Pa ne samo to. Včasih si poželijo ljudje prav tisto, kar je najmanj mogoče, tako tudi Malka. Želela si je namreč, da bi bila deček, pravi deček v hlačkah, z debelo glavo, veliko pestjo in dolgimi nogami.

Vsaka stvar ima svoj vzrok, tudi ta želja ga je imela.

V tisti veliki, temni hiši, v kateri je Malka stanovala s starši in bratci, in z njo še veliko, veliko drugih ljudi, da skoraj niso imeli prostora, je bivalo vse polno porednih dečkov. In ti dečki so radi pretepali deklice. Tudi Malko. Če se je le prikazala na stopnice, v vežo, na dvorišče ali na cesto, je že stal kak paglavec pred njo. Če ji ni naredil drugega, je strašno zakričal, da se je grozno prestrašila. Bala se jih je. Torej si je želela, da bi bila deček. A ne zato, da bi pretrepala druge, ampak da bi se lahko uspešno branila.

Ali se vam zdi ta, za majhno, bledično dekletce skoraj nespodobna želja, še čudna?

In če se bojite, da bi se bila deklica morda res lahko spremenila v dečka, vedite, to se ni zgodilo.

Le samo enkrat si je bila oblekla bratove hlačke.

To je bilo takrat, ko je bratec zbolel, da ni mogel v šolo. Ležal je v postelji, se hudo potil in kašljal.

Malka je capljala po kuhinji, se spotaknila nad škafofom vode in si zmočila krilce. Mati ji je bila pravkar rekla, naj gre v trgovino po testenine, ker ona ne utegne. Z mokrim krilcem ni mogla na cesto, bila je zima in bi ji zmrznilo v skorjo. Slekla ga je torej in ga je obesila na vrvco nad ognjiščem, da se posuši. V sami srajčki je počenila k bratcu in ga poslušala, ki ji je pripovedoval zgodbo o zamorcih.

Še malo ni slutila, da že stoji v kotu nesreča in jo čaka. Vrvca, na kateri se je sušilo krilce, je bila že stara. Če bi bila imela Malka sto krilc, ali vsaj dvojje krilc, bi se še ne bila pretrgala. Tako pa se je. Prav na tiho. Krilce je padlo na vroče ognjišče in tam obležalo.

Malka tega ni opazila, tudi bratec ne. Preveč sta bila zaverovana v pripoved. Čilimbara je pravkar napadel s sulico Pilimpopa — kako se bo boj končal? Pilimpopa je padel. Prav se mu godi, hudobnežu! Čilimbara ga je gotovo pekel na ognjišču, saj je še iz pripovedi tako strašno smrdelo.

Tedaj je pritekla mati iz sobe.

»Kaj tako smrdi?« je vprašala.

Skočila je k ognjišču, popadla z njega krilce in ga je pogasila. V njem je zijala velika luknja, ki se ni dala več zašiti. Vrgla ga je na stolico.

»Zdaj imaš,« je dejala hčerki. »S čim naj ti kupimo novo obleko?«

Več Malki ni rekla. Že to je bilo dovolj velika kazen zanjo. Deklica je stala prepadena, držala prst v ustih, ko lešnik debele solze so ji tekle po licih. Nič več ne bom mogla na cesto. In kaj poreče oče?

»Kar v srajci bi te nagnala v trgovino,« je bila mati čimdalje bolj huda. Bilo je brezupno. Malka se je ozrla po bratcu.

»Moje hlačke obleci,« ji je ta pomežiknil s postelje.

Deklica ni vedela, kaj naj stori.

»Pa jih obleci,« je odločila mati. »Jaz res ne utegnem hoditi iz hiše.«

Nekako čudno je bilo Malki pri srcu, vendar si je oblekla hlačke. Prevelike so ji bile, od kolen gole noge so ji gledale iz hlačnic ko dva kemblija iz zvoncev. Ker je že oblekla hlačke, si je morala obleči tudi jopič. Pa si je še klobuk poveznila na glavo. Bila je vsa spremenjena. In glejte, čutila se je močnejšo, ko da je pravi deček. Da je le deklica, jo je izdajal obraz in nožice. Izpod klobuka ji je gledala kita in ji padala po jopiču.

Še najbolj je bila podobna mlademu Kitajčku.

Vzela je torbo in denar ter odšla na cesto. Nekoliko se je sramovala, a ne preveč. Malce je bila tudi ošabna.

Na ljudi ni računala. In ljudje so večkrat čudaški. Tako si mislijo: če je deček, naj bo deček, a deklica naj bo deklica. To pa, kar so videli pred seboj, ni bilo deček ne deklica, pol tič pol miš. Ustavljali so se in gledali za njo. Malka jih je opazila in je hitela, da bi čimprej prišla v trgovino in se vrnila.

Prišla je na vogal ulice in zagledala dečke. Stali so v prahu in se igrali s pisanimi kroglicami. Poznala jih je, bili so najporednejši. Zastala ji je noga in sapa. A ona je morala v trgovino, ni bilo druge pomoči, sicer ne bo večerje. Če bi se jim le mogla izmuzniti, da bi je ne opazili.

Takim paglavcem se še miška ne izmuzne, kaj li deklica preoblečena v dečka. Zagledali so jo, prenehali z igro in zijali. Ho — to pa je nekaj za smeh! Ho — to pa je nekaj za šalo! In že so se smejali, se tolkli po kolenih in cepetali v prahu. Hohoho! Hohoho!

Malka je od sramu in od jeze zardela do ušes. Ker pa se je čutila v hlačkah močnejšo, jih je zmerjala in jim je pokazala jezik. Dečki pa so se spogledali. Kaj pa je to? Ali jim ni ta deklica rekla, da so zelenci? Kaj jim ni pokazala jezika? Da se upa! Ozirali so se, kje bi našli kaj primernega, kar bi lahko zagnali v njo.

Deklica je vedela, kaj to pomeni. Slabo. Teči, teči, kar se da naglo. In je bežala, kar so jo nesle noge, da ji je srce odskakovalo. Navzgor v samotno ulico, med dremajoče hiše. Zdelo se ji je, da je nagla ko blisk, a dečki so ji bili tik za petami. Vpili so, ko da preganjajo volka.

Bila je upehana. Jokala bi bila, če bi utegnila. Zdaj zdaj jo bodo dohiteli. Že se je hotela zgruditi, ko ji je prišel nasproti gospod.

»No, kaj pa je to?« je zakričal. »Sedem na enega!«

Dečki so se v trenutku razbežali.

Malko je bilo pred gospodom sram — saj jo je imel za dečka — poleg tega je bila utrujena. Počenila je k hišam, si dela torbo na kolena in ga je gledala.

Tudi gospod se je ustavil, se popraskal po črni bradi in jo je meril skozi naočnike.

»Saj ti si deklica,« se je začudil.

Pokimala je.

»Pa zakaj nosiš hlačke?«

Molk. Gledala je v kolena.

»Ali nimaš krilca?«

»Ne. Je zgorelo.«

Gospod je pomislil. Dobrodušen nasmeh mu je legel na ustnice. Oči so mu bile ko sladke jagode.

»Pa bi rada imela krilce?«

Pokimala je z vsem telesom. O, da. Tisto pa. Saj zdaj je poizkusila, kako je, če je deklica v hlačkah. Še domov bi ne mogla.

»Če bi rada imela krilce, pojdi z menoj!«

Da, ona bi že šla. Gospod je bil prijazen, ni se ga bala. Toda izza vogala so kukali dečki. Čakali so jo. Gospod je opazil, kam gleda. Razumel je.

»Le z menoj pojdi,« ji je rekel, »še mev ti ne bodo rekli.«

Segla mu je v roko in šla z njim. Dečki so se znova razbežali. Malka je pogledala gospoda. Molče ga je vpraševala: kako, da ji bo dal krilce? Bila je še majhna, a vendar je vedela, da taki gospodje ne hodijo za zabavo po ulicah in kupujejo krilce vsaki deklici, ki jo srečajo.

Ni opazila črnega traku, ki ga je nosil na suknji. Če bi ga bila tudi opazila, bi morda ne vedela, da to pomeni smrt njegove hčerke. Ljubil jo je, zdaj je žaloval za njo. Če bi jo mogel s tem oživetiti, bi ji kupil tisoč krilc. Pa nje bi tudi milijon krilc ne moglo več priklicati iz groba. In če že njegova hčerka ne bo nosila nobenega krilca več, naj ga dobi vsaj deklica, ki ji je zgorelo in mora nositi hlačke.

Prišla sta v veliko, lepo hišo, pred svetla vrata. Gospod je pozvonil, odprla jima je mlada gospa, ki je bila vsa v črnem. Zagledala je Malko in se je začudila.

»Na, tega dečka,« je rekel gospod, »spremeni ga v deklico!«

Gospa je takoj razumela in se je grenko nasmehnila. Prijela je deklico za roko in jo je odpeljala v drugo sobo. Bilo je podobno, da ji gospod vsak dan dovaja take deklice, ki jih ona preoblači.

Preteklo je četrto ure. Morda nekaj več. Gospa se je vrnila z Malko, ki je imela na sebi skoraj novo, pisano obleko, nogavice in čevlje. Na glavi pleteno čepico. Klobučka ni hotela, ker ni vedela, kaj bi rekla mati. Bratova obleka je tičala v zavoju. Do joka srečna in vsa zmedena se je ustavila pred velikim zrcalom. Pogladiła se je po trebuhu, kot da se je česa dobrega najedla.

Moj Bog, to so bila nebesa!

Mlada gospa jo je poljubila na čelo, a je skrila solzo. Gospod je Malko znova odvedel. V trgovini sta kupila testenin, nato jo je spremil do velike, temne hiše.

Ne vem, če se mu je bila zahvalila. Mislim, da ne. Preveč je bila zmedena. Toda zahvaljevale so se mu njene oči, ki so gledale za njim, dokler ni izginil v živem toku ljudi.

Stekla je po stopnicah, kar so jo nesle nožice.

Mati je bila že nejevoljna. Kod le hodi tako dolgo? Da je ni povozilo? Pokarala jo bo. Toda, ko jo je zagledala, je kar obsiala. Saj bi je kmalu ne bila spoznala.

»Jezus, Marija!« se je sesedla. »Kje si pa to našla?«

Tudi bolni bratec se je dvignil na postelji in jo je gledal kot samega svetega Miklavža. Malka ni mogla takoj spregovoriti. Tam je stala in je vsa sijala. Ogenj ji je bil v očeh, ogenj ji je bil v duši.

Le škoda, škoda, da vseh deklic, ki so brez krilca, ne doleti taka sreča!

GREGORJA GALJOTA TEŽKA SKALA

Grega Galjotov! Trepet in šiba Lipančje vasi in njenih bahaških pojancev! Grega Galjotov! Lipanskih otrok — groza in strah? Nak! Lipanske dece veselje in radost!

Prav sredi Lipančje vasi se je košatila njegova hiša. Velika je bila, nerodna, z debelimi zidovi, iz nje je dišalo po svežem kruhu in po vinskih sodih. Grega Galjotov je bil krčmar in pek. Pošten krčmar in dobre vage pek. Bogat pa ni bil, bogat.

Bil pa je Grega močan, silno, silno močan. Saj je bil lahko: Roke kot lopate, pleča — huj, cela skala; z glavo se je moral vedno globoko prikloniti, če je hotel stopiti skozi vežna vrata. In vežna vrata niso bila nizka, nikakor ne! Kadar so roke zgrabile poln sod, je zdrsnil v klet kot breztežno peresce. Testo je mesil in povaljeval kot za igračo. Pravijo: če je testo dobro zvaljano, je kruh rahel kot meglica in sladek kot potica.

Pa je nekega dne sedel za gostilniško mizo vinski bratec Trnjulčkar. Buljil je v prazno čašo pa gruntal in gruntal, kje bi izteknil še kak groš. Kot bi mu sam ljubi Bog poslal pomoč, je prav tisti hip prikoracalo v izbo drobceno dete. V rokah je držalo rutico, na rutici je bil zavezan voz, v vozlu je bil skrit groš, star, srebrn groš za kos toplo dišečega Galjotovega kruha.

Trnjulčkar je zapičil pogled v voz... Dete je zajokalo... Groša ni bilo več...

Tedaj je v veži zacokljalo, nekaj trdega je padlo na kljuko, vrata so se odprla. Ogromna Galjotova roka je dvignila dete v naročje.

»Kaj se cmeriš, mali?« je skušal biti Grega čimbolj nežen.

»Mož vzel groš!« je še bolj zavekal mali in pokazal na Trnjulčkarja, ki se je nerodno obračal za mizo.

»Te-te-te!« je zagodrnjavsal Galjot in spustil otroka na tla, da se je komaj ujel na drobnih nožicah.

Trnjulčkar je lezel izza mize in ponižno molil otroku groš.

»Le poigrati sem se hotel z njim, le poigrati! Nič drugega, Galjot! Verjemi!«

»Na-na-na!« je grdo pogledal Galjot, potem pa se je obrnil k malemu: »Kaj boš za groš?«

»Kruha!« je dahnilo dete in ponujalo groš. Galjot je vzel groš in ga zavezal nazaj v rutico, nato je segel na polico in čez minuto je dete kobacalo s hlebom in grošem proti domu...

»Zdaj pa še midva opraviva, grdavš!« je zagrmel na Trnjulčkarja in tisti hip ga je stisnila silna roka za vrat ter potisnila iz sobe naravnost pred korito na dvorišču.

»Goni!« je ukazal Galjot. Pijanček je prijel za vitel in vrtel in vrtel in nalival. Korito se je do vrha napolnilo.

»Da boš v prihodnje pušal otročad na miru!« je nato poveznil ponižnega Trnjulca po dolgem v korito, da je v trenufku zaštropotala voda na vse strani.

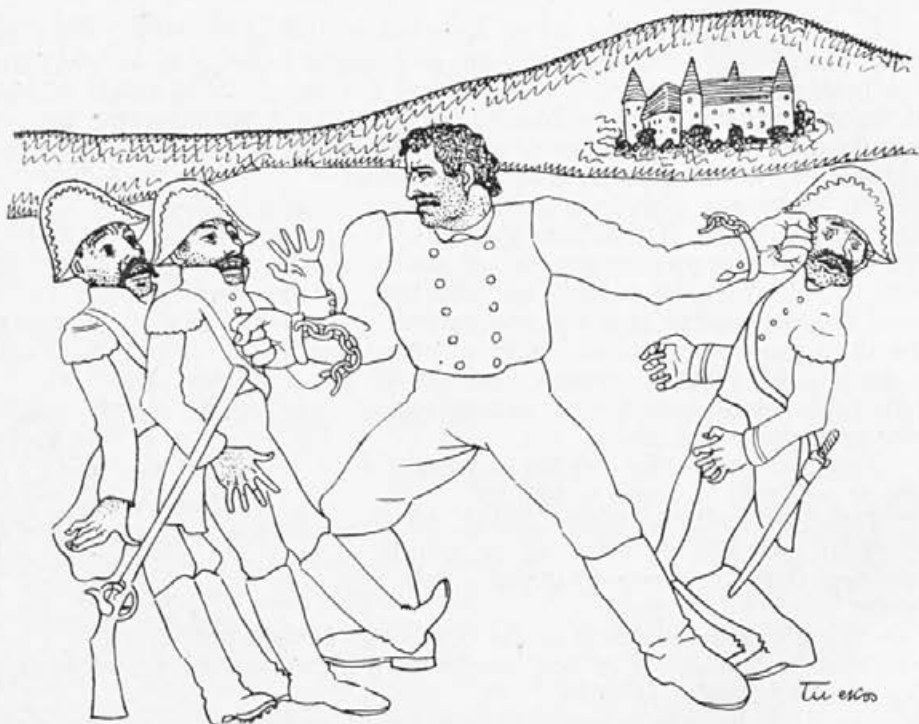
Pek in krčmar je stopil po svojih opravkih, pijanček je copotal skozi vas.

»Čak, čak, ti teslo zagovedno,« mu je obetal in še požugal bi mu bil, če bi ne bil tako predelansko moker.

Trnjulčkar je bil slabih kosti. Vedel je, da Galjotu sam ne bo mogel ničesar naplesti. Da bi mu pa tisto mokroto odpustil — tega pa ne. Pozabil je dobrotno Galjotovo roko, ki mu je že tolikanj šilcev znosila zastonj na mizo; videl je le ono drugo, ki ga je tako neusmiljeno zgrabila za vrat.

In nekega lepega dne so se oblastno razkoračili pred Galjotom trije policaji. Dva sta žvenketala s svetlima sabljama, eden pa je nosil na rami svoj pihalnik, ki se mu je že takrat reko puška. Vsi trije so grozeče vihali ščetinaste brke in sršenasto pogledali Gregorja Galjota.

»Z nami odrineš, da se boš opral še sam, kakor znaš prati poštene svoje goste!« Planili so nanj, mu zadržnili trde verige okoli rok in ga odgnali iz prelepe Lipančje vasi, da bi mu še tisti dan izprašal črno vest strogi sodnik. Pot je bila dolga, sonce kakor peč, biričem je postalo dolgočasno. Da bi jim bil krajši čas, so začeli zbadati uklenjenega:

»Se koj pozna, da si pek; ne stradaš kruha!« je dregnil prvi. — Galjot je mrko pogledal.

»Tudi prepeša se rad, kakor je krčmarska navada,« je dodal oni ob levi. — Galjot je grizel ustnico.

»He, nad tako revše, kakor je Trnjulčkar, si že upa, kako pa!« se je posmehtil desni. — Galjot je zaškripal z zobmi.

»Ko pa je nas zagledal, je kakor ovčica. Seveda mi, hm, hm,« se je postavil prvi in zaropotal s sabljo, da bi z njo poudaril svojo moč.

»Rrrrrresk! Cnnn...!« Galjot je napel mišice, veriga je odletela, kakor nitka; roki sta sunili na desno in levo; policaji so zleteli na vse strani in obseleli na kameniti poti.

»Rsk! Znnn . . . ink!« se je slišalo nato. Grega je prelomil puško in sablji, si ostanke naložil v naročje, pustil policaje, ki so klaverno švedrali za njim in odšel sam pred stol Pravice.

»Tako in tako,« se je opravičeval pred sodnikom, »če sem grešnik, naj bi me že vleklo do vas, o milostni sodnik. Jezik naj pa le za zobmi tišče, ker očitno jemati dobro ime si ne pustim in ne pustim! Sodili me boste vi, ki ste sodnik in za to postavljeni; biriči pa naj delajo, kar jim je ukazano!«

Sodnik je bil star in sila pravičen.

»Tisto ni prav, da ste zlomili orožje, tisto! Vaša moč je sicer strašna, a tisto pa ni bilo prav! Veste, je hud paragraf za to.«

Gregorja Galjota so peljali v ječo in ga priklenili . . .

Drugi dan, ko je sonce priplavalo na vrh neba in razbelilo zemljo, da je zapuhtela iz nje prežarka toplota, so Galjota pripeljali na široko dvorišče pred jetnišnico. Tam se je košatil starodaven kostanj, pod njim v blagodejni senci je bila zarita v pesku težka štirioglasta skala, velika za pol mize. V njo je bil zabiti železen obroč. Vanj so s ključavnico priklenili verigo, ki je držala Galjotovo roko . . .

Sonce je plavalo, plavalo . . . Hladna senca pod kostanjem se je premaknila. Sonce je uprlo svoj obraz prav na Galjota. Nekaj časa se je upiral, toda preveč ga je dušilo.

»Ne mučite me s to peklenko vročino, slišite!« je prosil.

»Prestavi se v senco, pa ti bo bolje,« mu je svetoval paznik, ki je vedel, da klada ne bo šla sama za njim.

Galjot se je pa sklonil, objel težko grudo, jo zamajal in izruval . . . Preden je stražnik mogel zazijati od začudenja, je bila skala v senci in Galjot se je hladil v njej.

Pritekli so vsi stražniki in pisarji, sluge in policaji ter se na vsa usta čudili silnemu brdavsu. Nazadnje se je znašel od nekod še sam sodnik.

»Taka moč! Taka moč!« je zmajeval z glavo. »Kaj takega pa ni vsak dan in tak-le Galjot ni za našo hišo. Grega Galjot, kar domov pojdi! Preimeniten si za nas!« ga je prijazno nagovoril starček in še roko mu je podal. Na kamenito klado pa je ukazal vklesati znamenit napis:

TO SKALO JE 26. JUNIJA 1631 PRENESEL S SONCA V SENCO
Z LASTNIMI ROKAMI KRČMAR IN PEK IZ LIPANČJE VASI
SILNIH IN MOČNIH ROK GREGA GALJOT!

Fantek

Zjutraj se fantek zbudi
ter si pomane oči:

»Mamica — lačen!«

Zunaj se davno mrači,
žalostno zrejo oči:

»Mamica — lačen!«

Zvon že oznanja poldan,
fantek pa toži zaman:

»Mamica — lačen!«

Fantek je zdaj že spoznal,
da bi zaman spet dejal:

»Mamica — lačen!«

Kakor da lačen več ni,
zapre junaško oči:

»Mama — zaspan!«

ECA DE QUIEROS:

Priredil Ivan Vouk

DOJILJA

Živel je некоč mlad, junaški kralj. Pa se je zgodilo, da je moral oditi na vojni pohod v daljno deželo. Doma je pustil svojo ženo, kraljico, ki je žalostno samevala z nežnim detetom v zibelki.

O ščipu je kralj odšel, poln sanj o zmagah in slavi, o ščipu se je vračala vojska s polomljenim orožjem, umazana in prašna. Bitka je bila izgubljena: kralj je umrl. Ob bregu velikanske reke, ranjen od sedmih kopij, je ležal, z njim vred cvet plemstva.

Kraljica je silno žalovala za kraljem. Jokala pa se je tudi zaradi nebogljene sirotice, ker je vedela, da ni več močne roke, ki bi čuvala nad njo.

Najbolj se je kraljica bala strica, kraljevega polubrata, ki je bil krut, pokvarjen človek in strašno pohlepen. V kraljevski časti je videl samo zaklade zlata, ki bi se jih bil rad polastil.

S tolpo upornikov je živel na svojem gradu, visoko v gorah kakor volk v brlogu, prežeč na plen. In glej, plen je bil zdaj oni mali otrok, kralj v plenicah, gospod tolikih pokrajinj, ki je sladko spal v svoji zibelki, tiščoč v zaprti ročici zlato igračko.

Poleg pa je stala še ena zibelka z otrokom sužnje, ki je dojila kraljeviča. Prišla sta na svet v isti poletni noči, iste prsi ju hranijo, in ko ju kraljica pride zvečer gledat, preden leže k počitku, poljubi zlatolasega kraljeviča ter objame tudi malega kodrolasega sužnja. Njune štiri oči se enako leskečejo, kakor dragi kamni; toda ena zibelka je slonokoščena in brokatna, druga pa spletena iz revnega vrbja. A zvesta sužnja neguje oba otroka z isto nežnostjo. Zakaj eden je njen otrok, drugi pa njen bodoči kralj.

Tudi ona se je rodila v kraljevski hiši; z ljubeznijo je vdana svojim gospodom; in ko so ubili kralja — na bregu velike reke — ni je bilo bolesti večje od njene ne bolj iskrenih solz od njenih.

Kako se je tresla za kraljeviča! Kolikokrat ga je pritisnila na svoje grudi ter žalostno razmišljala o dolgih, počasnih in nevarnih letih, ki so morala preiti, da doraste dolgosti sablje. Mislila je na odpadnika, ki je prežal v zasedi

na skali med sabljami svoje tolpe in katerega spačeni obraz je bil bolj črn od noči, a ne tako črn, kakor mu je bila črna duša.

Ah! Ubogi, nebogljeni kraljevič, njen srčni ljubljencek! Nežno in goreče ga je v strahu objemala. Ko pa je njen otrok začel brbljati, je iztegnila roko k njemu z ljubeznijo, v kateri ni bilo nič strahu. Temu nebogljenčku se vsaj ni bilo treba bati ničesar v življenju. In kakor da ga še bolj ljubi zaradi te blažene manjvrednosti, je pokrivala njegovo majhno debelušasto trupelce z vročimi poljubi. Kako vse drugače in rahlo je poljubljala kraljevo ročico.

Medtem se je naselil strah v palači, kjer je kraljevala ženska, obdana samo od žensk. Uporni vitez in njegova tolpa so bili že v dolini. Prihajali so mimo graščin in selišč, puščajoč za seboj razvaline in krvave sledove... Kraljici zvesti podaniki so obložili mestna vrata z najdebelejšimi verigami, grmade po izvidnih vrhovih so vzplapolale. Toda bilo je zaman; vse plemstvo je poginilo v veliki bitki.

In neke noči, ki je bila še temnejša in tišja od ostalih, je dojilja legla na posteljo, stoječo med zibelkama, in skoraj zaspala. Pa je zaslišala spodaj na koncu kraljevega vrta kratkotrajno rožljanje orožja. Naglo si je ogrnila plašč ter strahoma napenjala ušesa. Razločila je šum brzih in težkih korakov na pesku. Tedaj je hitro odgrnila zaveso ter zapazila na koncu mostovža može, v luči plamenic se jim je lesketalo orožje. Takoj je vse uganila. Palačo so zasedli; upornik je prihajal, da ugrabi in umori kraljeviča... Dojilja se ne obojavlja, ne pomišlja; vzame malega kralja iz slonokoščene zibelke in ga položi v zibelko iz bičevja, nato dvigne lastnega sina, ga hlastno poljubi in položi v slonokoščeno zibelko.

Bil je skrajnji čas. Moški velikanske postave, ogrnjen s črnim plaščem, se je pojavil pri vratih, obkoljen od mož, ki so privzdigovali svetilnice.

Ozrl se je okrog po sobi, stekel k zibelki z bleščočim se brokatom, zgrabil otroka, ga zavil v svoj plašč, da bi udušil njegovo vekanje, in naglo zbežal.

Kraljevič pa je spal v preprosti zibelki. Dojilja je nepremično obstala v tišini in temi. In tedaj je vstalo in odmevalo vpitje po vsej palači, stekla na oknih in vratih so zažarela v svetlobi bakelj, razleglo se je rožljanje orožja. V tistem hipu je vstopila v sobo kraljica v spremstvu svojih žensk, razčesana, napol oblečena je obupno klicala svojega sina. In ko je zagledala lepo zibelko prazno in tkanino v neredu, je krčevito zaplakala.

Pa je pristopila dojilja molče, počasi, blede kot smrt ter odgrnila revno zibelko iz bičevja. Kraljevič je tam ležal. V snu se je sladko smehljaj in v tem smehljaju je njegov obrazek žarel v okviru zlatih kodrov. Mati, ki je bila vstala, se je sklonila z globokim oddihom nad zibelko ter padla na tla kakor mrtna.

V tistem hipu je vstal nov šum na mramornatem mostovžu. Načelnik straže je prihajal s svojo četo, toda njih zmagoslavno vpitje je izražalo bolj žalost kakor veselje. Upornik je bil mrtev. Legija lokostrelcev ga je pokončala z njegovo sodrgo vred. Njegovo truplo je ležalo tam doli v mlaki krvi.

Pa oj žalosti! Tam doli je ležalo tudi nežno trupelce kraljeviča, zavito v plašč in že mrzlo, s pegastimi sledovi rok, ki so ga zadavile.

Ko so oboroženi možje med hrupom pripovedovali kruti dogodek, je kraljica s solznimi očmi in kakor zamaknjena dvignila kraljeviča iz zibelke ter ga pokazala možem. Kraljevič je ravnokar odprl oči.

Za hip so vsi onemeli od začudenja; toda takoj nato so se razlegli navdušeni vzkliki. Kdo ga je rešil? Kdo? Tam je stala rešiteljica. Vzravšana pred prazno zibelko, nema, otrpla, velikodušna suznja, ki je žrtvovala lastno dete, da je obvarovala svojega kraljeviča.

In šele tedaj je mati v svoji sreči stekla k mučnici, jo strastno objela in jo nazvala svojo srčno sestro. Vsa množica, ki je napolnila mostovž, je bila ginjena in je navdušeno vzklikala sužnji in vsi so zahtevali največjo nagrado za sužnjo, ki je rešila kralja in kraljestvo.

Nagrado! Koliko zlata bi bilo treba, da ji plačajo otroka?

Star bojar je predlagal tole: peljejo naj jo v kraljevo zakladnico, kjer so ležale največje dragocenosti, tam naj si izbere dar po želji.

Kraljica prime sužnjo za roko in jo pelje proti zakladnici. Sužnja gre z njo, otrpla in kakor v sanjah. Gospoda in vojščaki jima slede s takim spoštljivim ganotjem, da nisi čul drugega razen drsanja sandalov na kamnu.

Težka vrata zakladnice se počasi odpro. Živa, roznata jutranja svetloba sije skozi železno rešeto v oknu ter zaneti očarujoč ogenj na zlatih draguljih. Od temnih obokov, pa čez vso dvorano so razvrščeni zlati ščiti, z dragulji okrašena orožja, diamanti, sodčki novcev, biserne ogrlice, ogromna bogastva, ki jih je nanoslo semkaj stotero kraljev v teku dvajsetih stoletij, in vse to je žarelo, se lesketalo, odsevalo.

Množica je vzkliknila začudenja. Sredi dvorane pa je stala dojilja in se ni ganila, kakor da jo je dragoceni blesk začaral. Le njene blesketajoče se in suhe oči so zrle preko železnih zapahov proti nebu, ki je bilo v tistem hipu roznato in zlato pobarvano. Njen dragi malček je ležal tam spodaj, v hladu tistega jutranjega neba. Sonce je že vstajalo; bilo je pozno. Dete je lačno in joče. Tedaj se dojilja nasmehne, iztegne roko in vsi gledajo s pritajenim dihom počasno kretnjo njene odprte roke. Kaj bo vzela? Kateri čudovito lep dragulj? Katero diamantno ogrlico? Katero skupino rubinov?

Dojilja iztegne roko nad bližnjo omarico. Iz svežnja orožja vzame bodalo. Bilo je to bodalo starega kralja, s smaragdi vdeleno orožje, ki je bilo vredno toliko, kakor cela pokrajina. Kakor zamaknjena pokaže dojilja na nebo, na katerem so odsevali prvi sončni žarki, se ozre v kraljico, v množico, in reče:

»Moj kraljevič je rešen; zdaj grem dojit svojega malčka.«

In si prebode srce.

Božidar Jakac: *Branjevske*, lesorez, 1920

MARIJA KMETOVA:

RUBEŽI-BRBRAČI

Srajca: Si mislimo, si mislimo.

Žep: Malo počakajte, gospod Gumb, da povem, kako je meni, fantovemu žepu v Hlačah! Fant stlači vame toliko, da bi se skoraj zadušil. Vame pridejo: kamenčki, radirka, svinčnik, peresa, ki me neusmiljeno zbadajo in režejo; dalje: nožek, kos svinca, žebliji, vijaki, čopič, vrvca, papirčki, drobtine in kruhi vseh vrst; kak olupek, drobci cukrčkov in še kak umazan pa moker robec pa še kakšen dinarček zraven. In še kak kos gumija, kaka stekleničica, košček deske, škarjice pa dleto in klešče in še pesek.

Vsi (se zgrozijo): Bog pomagaj! Ubogi revež!

Žep: Naj Hlače povedo, ki stanujem pri njih, ali pretiravam ali govorim resnico.

Hlače: Resnico, resnico govori in še jaz trpim zraven, ker se mi žep utrga in moram prenašati zbodljaje šivanke in niti.

Žep: Oba sva reveža tedaj. Pa bodi! A ta jeza, ta ravs in kavs, če se raztrgam, dobim luknjo in kaj spolzi iz mene! Ko se revež dan in noč kar potim in dušim od vse te navlake. Spominjam se pa, gospod Gumb, kdaj vas je dal fant vame.

Gumb: Se spominjate? No, takrat mi je bilo, ko da sem padel v razbojniški brlog. Od leve in desne je tiščalo vame, vse me je zbadalo, žrlo in trlo. Vsega umazanega, polnega drobcev cukrčkov me je zvečer izvlekla gospa iz žepa in me spravila spet tja, kamor spadam. Pa nisem ostal dolgo ondi. Ta paglavec me je nekoč, seveda, ker sem lep in velik...

Vsi: Hm, hm...

Gumb (o š a b n o): Lep in velik, da, tega mi ne morete oporeči — torej, no — odrezal me je in se z drugimi fanti igral z menoj in me brcal s prsti in porival in metal, kar se je dalo.

Gumbi: Poznamo, poznamo!

Gumb: Po čudežnem naključku sem prišel v sobi na tla, kjer me je — oj sramote! — izmetla služkinja izpod omare! Tako sem prišel spet gospe v roke, da me je prišla tu sem. In vse to moram prestajati jaz, ki sem bil nekoč zlat gumb na vojaški suknji!

Srajca: Oh, no, tako strašno zlat pa spet ne!

Gumb (j e z n o): Kako da ne? Gospod me je nosil na krasni suknji, posebni strežaji so me božali...

Srajca: ... mazali...

Gumb: ... božali, da sem se svetil ko sonce! Oh, časih...

Srajca (m u s e ž e v b e s e d o): Kaj bi »časih«! Časih — to poznamo mi vsi, kar nas je tukaj!

Gumbič (p l a h o): Časih, časih sem bil jaz in tile moji tovariši v krasni škatli. Lepo v vrsti smo stali, blesteli smo se, vse je dišalo krog nas, nič nismo delali, samo gledali smo se in mirno živeli. Zdaj pa, oh zdaj, kajne dragi moji tovariši, zdaj moramo delati, zlasti midva ob straneh, ki drživa Noga-vice, delati ko črna živina in vsak hip sva blizu smrti. Skoraj sleherni dan

popadava. In koliko naših ljubih sosedov se je že porazgubilo, razklalo, izginilo — ta na cesti, oni v travi, tretji v smeteh, četrti v vodi in peti, šesti in sedmi . . ., saj ni, da bi pravil! Da, da, mi Gumbi, mi smo zares največji trpini pri fantu!

Naramnice: Čakajte, čakajte, tudi me bi rade marsikaj povedale! Ali nam dovolite?

Vsi prikimajo.

Srajca: Kar govorite, saj ste v zvezi s Hlačami in te so imele danes itak veliko besedo!

Vsi: Prav, prav.

Naramnice: Prav lepo zahvaljeni! Ali veste, kdaj smo prišle me v to hišo?

Srajca: Oh, saj nismo tako radovedni!

Naramnice: Pa vendar, ko je bilo takrat tako lepo! Naj povem . . . O božiču je bilo. Pod zlatim, srebrnim in okrašenim drevesom smo ležale v svilenem papirju in v bajni, dehteči škatli. In prav zraven nas so bile jaselce z Jezuščkom, Marijo in svetim Jožefom in z ovčkami. Lučke so se iskriale naokrog, vse se je nebeško svetilo. Vsi so peli, se veselili, smejali . . . Oh, prelepo, da vam povem!

Hlače (zamišljeno): Tudi me smo videle nekoč to krasoto . . .

Naramnice: Prelepo — žal — prekratko! Prav, ko smo mislile, da bomo venomer v tej krasoti, se je stemnilo. Neka trda roka nas je kruto zgrabila. Padle smo na tla in se stresle iz prelestne okolice. Koj nato se je naš fant zarežal, kar tjavendan odstranil svilene trakce, ki so nas obdajali, razširil gumbnice in nas upregel v gumba, upregel tako, da nam je koj počilo v sklepah. Nato pa nas je mrcvaril, natezal gor in dol, ščipal, upogibal, trgal, da smo bile kaj kmalu vse kaj drugega ko nove. Potem pa smo morale delati dan na dan, delati trdo ko sužnji. Nobenih pravic nimamo. Časih se moramo držati pokoncu samo z dvema gumboma; časih smo na treh gumbih, ustvarjene smo pa vendar za šestero gumbov! A kdo se zmeni za to! Skrbi nas, zelo nas skrbi, da bomo kaj kmalu za med staro šaro, da pride skoraj smrt po nas. Saj smo že zdaj vse razcefrane, prepotene, umazane. Uh, Bog nam pomagaj, težko je naše življenje!

Nogavice: Nikar ne obupavajte, ko smo pa me še dosti revnejše od vas!

(Vsi so tiho, Srajca nemo prikima.)

Nogavice (nadalujejo): Dragi moji, prav dobro razujem vaše trpljenje, trpljenje Srajce, Hlač, Naramnic, Gumbov in Gumbkov, Modrčka in Žepa. Vendar me, me moramo prestajati še hujše muke. Kajpa, nikomur ne bo prišlo na mar, da smo bile me, Nogavice, nekoč lepe, nove in cele. In da je bila naša prva pot v svet en sam sijaj. Ne smete se mi smejati, ljuba gospa Srajca, resnico govorim! Bilo je v poletju in rože so cvetele in ptičke pele in sijalo je sonce. Takrat nas je fant prvokrat obul, lepo obul, saj mu je pomagala mama. Na njegovih nogah smo prišle v cerkev. Čim smo stopile noter, so zabučale orgle, so se prižgale lučke in luči. Zadehtelo je in v soncu so se sipali barvasti trakovi skozi okna. Saj smo bile res precej pri tleh, vendar smo videle vse to. Kmalu je zazvončkljal zvonček, fant je pokleknil na nas. Zbolelo nas je res, a ta bolečina je bila kar prijetna. In zaslišale smo, kako je gospod govoril o najvišjem Gospodu, o Bogu in da pride sam živi Bogec v fantovo srce in v vse te fantke. Če mi verjamete ali ne, kar ponosne smo bile, da smo smele biti last takega otroka, ki je sam Bogec prišel vanj. Od veselja smo omedlele in šele zvečer smo se zavedele, ko smo ležale lepo poravnane na zofi. Presladke so bile tiste moje prve sanje v tej hiši. A potem, nikoli, nikoli več . . . (Nogavice zaihtijo, vse je tiho in nadaljujejo): Saj je res, da smo prišle še v cerkev, da smo bile celo

pri velikonočni procesiji. A fant ni nič več lepo ravnal z nami. Tako nas je v jutrih mučil, tako porival noge v nas, da so nam pošle zveze z nitmi in je bila kaj kmalu luknja na kolenu. Saj nas je gospa gátala dan na dan, a kaj je zaleglo! Fantove noge so ko živo srebro: niti za trenutek niso mirne. Ponihavajo, bingljajo, suvajo, poklekajo, se iztezajo, butajo sem in tja, oh, me pa moramo z njimi po vseh teh gibih. Zvečer nas tako boli život in tako smo polne ran, da imamo edino in le to željo: umreti, čim prej umreti, rešiti se teh muk.

Čevlji (zavzdihnejo izpod stola): Kako vas razumemo!

Nogavice: In ta umazanost, ki jo moramo venomer vdihavati vase; ta prah in blato in moča... Joj, saj so že šteti naši dnevi.

Srajca: No, no, nikar ne stokajte na vse pretege! Vsi, kar nas je tu, imamo svoje križe in težave. A pomagali si bomo...

Čevlji (vzkliknejo izpod stola): Čakajte, samo malo potrpite, da vam razodenemo še mi...

Hlače: Kaj niste ves čas dremali in smrčali pod stolom?

Čevlji: Res, dremali smo že malo, kaj ne bi dremali! Ali je pa še kdo tako zdelan, tako utrujen, kakor smo mi? Dajte, da si malo olajšamo srce!

Srajca (porogljivo): Srce? Oh, oh!

Gumbi: Tiho, tiho, naj govorijo, naj potožijo!

Čevlji: Mi, mi smo pač najnižji sužnji in trpini tega fanta!

Srajca: I seveda, saj ste prav pri tleh.

Čevlji: Ne tako nosáto, gospa Srajca! Kdor se povišuje, bo ponižan.

Srajca: Ste se mar vi poviševali, ko ste tako ponižani?

Čevlji: Nikoli ne! A vi nas sramotite!

Srajca: Oh, oh!

Nogavice: Prosim, prosim, dovolite vendar mojima tovarišema besedo! Pravica je za vse enaka.

Srajca: Zaradi mene! Saj nič nočem.

Naramnice: Nagajate kar venomer.

Srajca: Kdo nagaja?

Naramnice: Vi!

Srajca (napihnjeno): O tem bomo še govorili! Jutri, ko bomo spet skupaj!

Vsi: Tak tiho, no!

Čevlji: Lepo prosimo... Da, naše življenje je en sam črn dan. Po cestah je veselje, je šum, je smeh, je ropot. Mi pa nismo deležni ne veselja ne smeha. Fantove noge nas brezsrčno potiskajo v vse, karkoli je na cesti. Zdaj nas zbodejo drobni, ostri kamenčki; zdaj se butemo v okrogle, butaste kamne. Zdaj se zarinemo v blato, da se dušimo v umazani brozgi prav do vrha; zdaj spet telebnemo in lopnemo v lužo, da nas zazebe do mozga. Drugič spet nas obsuje prah, ki nam zamaši vse luknjice za dihanje in nas peče in skeli in nam razjeda kožo. Pa tedaj, kadar zadrša fant z nami in moramo ukresati iskre iz kremencev! Tisti zbodljaji ko s tenko šivanko, to nam zamori vse življenje! In večno drsanje po tleh, po sobah, po vežah, po gladkih in hrapavih, robatih in umazanih, suhih in mokrih, peščenih in spolzkih tleh! Kaj kmalu smo ranjeni. Skozi razpoke, špranje in luknje uhaja voda, pesek, prah. Kako to žge in peče notri v drobovju! Ko nas pa ta zlomek sezuva, kako ti buta v nas, kako se ti huduje in nas luča sem in tja! En čevelj je časih pod mizo, drugi pod stolom, le po dolgem iskanju sva spet par. Spričo čiščenja, ki je trpljenje zase, se pa kar tresemo od groze. Nekateri krtáče so tako hudobne, da nam nalašč ranjajo kožo. Vsakovrstne maže nam uničujejo zdravje. Skozi naše uboge bolečinske solze se smeje lesket

vrh usnja. Saj ne za dolgo! Če ni drugega, s čimer bi nas mogel fant umažati, pa ti postavi eno nogo vrh druge tako, da umažemo sami sebe. Pa če se spomnimo čevljarja, to trpljenje...

Hlače (z v z d i h o m): Ko pri krojaču...

Čevlji: Še hujše je. Kladivo udarja po nas, ostri žebli in še podkvice se zadirajo v nas. Smola nam jemlje sapo, ščetinaste niti nam prebadajo kožo. In šila! In kopita! Joj, saj ni nikogar več na svetu, ni je reči več na človeku, ki bi morala toliko prestajati ko mi, ubogi Čevlji tega fanta!

Trakovi (z d r o b n i m g l a s k o m): Oh, pa mi!

Srajca: Kdo je pa spet to?

Trakovi: Mi smo, mi! Trakovi na Čevljih!

Srajca: Kaj imate tudi vi kako pritožbo? Čudno, čudno.

Trakovi: Če nam je dovoljeno, tole bi povedali: en sam dan, časih dva dneva, tri dni nam je živeti in v tem kratkem času smo tako razčefedrani, da klavrno čakamo konca in nebroj naših tovarišev požro plameni v štedilniku.

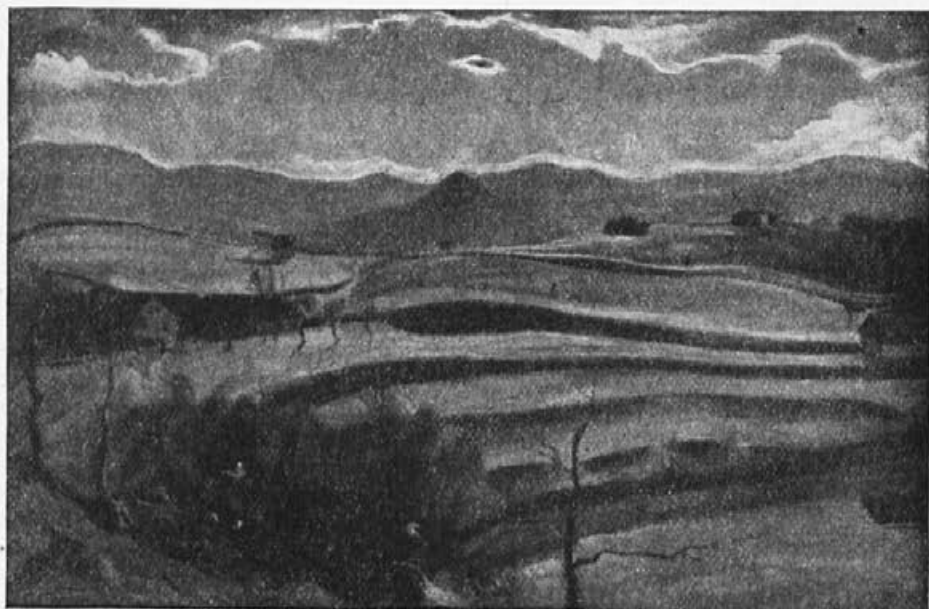
Hlače: To je pa zares hudo! Pa take tenke, nežne stvarce ste.

Trakovi: Nežne, ho, fant se ne zmeni za to. Le kako nas zavezuje, preteguje, vozlá! Vozlov seveda ne zna razvozlavati, pa ti vzame vilice in zbada z rogljiči v nas in zraven cepeta in vpije. Ko ničesar ne opravi z vilicami, vzame nož, škarje — karkoli — in nas reže, reže...

Vsi: Hu!

Čevlji: Zjutraj nas spet zavozlja, zvečer spet reže, slednjič nas je le kratek konček, ki mora v družbo z navadno vrvco ali pa v ogenj. Le pogledjte nas, od včeraj smo, pa nam že grozi smrt. Komaj nekaj niti je še tu zgoraj, ki so količkaj trpežne, a morda bomo že jutri zjutraj pretrgani popolnoma in nemara tudi zavrženi. Joj, joj...

(Se nadaljuje.)

Božidar Jakac: Dolenjska pokrajina, pastel, 1926

BOŽIDAR JAKAC

Božidar Jakac je najplodovitejši slovenski povojni slikar. Zato je tudi največ razstavljal in postal izmed naših likovnih umetnikov najbolj znan našemu ljudstvu. Lani sta izšli dve njegovi knjigi: Monografija, zbirka njegovih umetniških del, z uvodom umetnostnega zgodovinarja dr. Karla Dobide, in Odmevi rdeče zemlje, po pismih iz Amerike priredil M ran Jarc. Obe knjigi sta za naše razmere razkošno opremljeni, posebno druga, tako da je ta docela svojevrstna knjiga pri nas v veliko čast izdajateljici.

Lastni portret, lesorez, 1927

Z Jakcem sva prijatelja že od mladih nog. Skupaj sva hodila v šolo in ostala v prijateljskih stikih tudi potem, ko so naju ločile razmere in sva bila primorana hoditi vsak svoja pota. Njegovo življenje je še prav posebno pestro. V že omenjeni monografiji ga je opisal dr. Dobida, seveda z Jakčevo pomočjo, kajti z Jakcem se je seznanil šele po vojni v Ljubljani.

Poslušajmo, kaj pripoveduje Jakac o sebi!

Korenike Jakčevega rodu vodijo na dve plati: očetova rodovina izvira iz Istre, mati je po rodu Dolenjka, doma iz Kostanjevice. Kot deklica je pri stricu, ki je bil dekan v Istri, spoznala svojega moža. Iz Kolpije pri Bujah so Jakčevi. Ko sta se vzela, je ostala z možem še sedemnajst let tam doli.

V zakonu so se rodili štiri sinovi in dvoje hčera. Predzadnji otrok je Božidar. Preživel je vse brate in sestre. Rodil se je l. 1899. v Novem mestu, kamor so se njegovi nekaj prej preselili. Oče je kmetijski sin, praktičen človek z živim smislom za realnost, vendar preveč zaupljiv in zato nešteto krat prevaran od ljudi in življenja. Mati, umetniško navdahnjena natura, nežno čustvena, je srečno dopolnjevala očetov vpliv na sina.

Mladost je preživel naš slikar v očetovi gostilni, kjer so močno delovali nanj pestri vtisi podeželskega mesteca.

Spodnjo gimnazijo je dovršil v Novem mestu, maturo pa opravil na idrijski realki.

Ko je malo pred izbruhom vojne zadela očeta huda gospodarska nesreča, da se je moral z družino preseliti na Rumunsko, je mladi Božidar ostal sam. Da si omogoči nadaljevanje studij, je po četrti šoli odšel v Idrijo k daljnim sorodnikom. V počitnicah se je mladi student prostovoljno vdajal za delavca in kopal strelske jarke po hribih okoli Idrije. S trdim delom si je prislužil toliko denarja, da je mogel na jesen spet v šolo. Težko je bilo za življenje tam v Idriji, tik za fronto, kjer so trdi koraki noč in dan mimo idočih vojakov z neprestanim grmenjem topov ustvarjali mučni vtis bližine vojne.

Iz te še kolikor toliko mirne idile je iztrgala Jakca vojna. V letih 1917 in 1918 je bil pri vojaki. Z gorskim strelskim polkom št. 2 je bil dolgo časa v Benečiji in se udeležil velike ofenzive na fronti ob Piavi, s katero se je začel zlom bivše avstro-ogrske monarhije.

Po prevratu je ostal Jakac leto dni doma, nakar je odšel v Prago na akademijo. Po dovršeni praški akademiji, kjer si je priboril častno diplomu, je ostal doma. Najprej je skoraj leto dni delal za ljubljansko »Jutro«.

Ko je prejel l. 1925. državno umetnostno ustanovo, je odšel v Pariz. Iz Pariza je odšel na kratko potovanje v Afriko, kjer je ostal mesec dni in pridno polnil popotne risanke.

Jesen l. 1925. je postal Jakac profesor risanja na ljubljanski državni gimnaziji. Izdržal pa je v državni službi komaj tri leta.

Nemirna narava ga je l. 1928. gnala drugič v Afriko. S svojih potovanj je zopet prinesel brez števila žarečih pastetnih studij in natrane mape risb in osnutkov.

L. 1929. je Jakac odpotoval za več let v Severno Ameriko. Ko se je poleti l. 1931. vrnil domov, je zbral in pokazal bogato žetev teh let. Sedaj živi spet v Ljubljani, kjer si je ustvaril zaenkrat svoj dom. V svoji delavnici v palači Pokojninskega zavoda v Pražakovi ulici, visoko gori v petem nadstropju, neutrudno, brez prestanka snuje in dela. Slika z oljnimi barvami, radira, reže v les in baker, riše s pastelnimi kredami portrete, pokrajine in razno grafično drobnarijo. Ob tem ima še časa, da goji fotografijo, predava o svojih popotnih vtisih, vrši s slikami in besedo propagando za ljubljeno Dolenjsko in se v javnem življenju na vseh platih udejstvuje.

Kar mi Jakca posebno približuje, je to, da ima nenavadno gorško srce in da ima zelo »globoko korenike v zemlji, iz katere raste«. Ali ni preznačilno, da pričinja svojo drugo knjigo »Odmevi rdeče zemlje«, ki je izšla v dveh obširnih delih, s prenešljevanji iz Novega mesta?

»Sel sem na vrh hriba pri Božjem grobu in sem se ozrl v mojo pokrajino tja do Gorjancev. Jase so bile zasnežene, drevje modro od daljine, tu sem čutil, kako ljubim to zemljo. Vse, vse mi je govorilo in se poslavljalo. Vse je stalo pred menoj, vse moje življenje se je razprostiralo kot onemu, ki umira. Mar ti bom res odml, zemlja moja, da se bom spet rodil in te znova ugledal?«

Slikar Jakac nam je do danes ustvaril že mnogo umetnin. Jaz verujem, da nam jih ima še mnogo, mnogo ustvariti. Prišel pa bo tudi čas, ko bo mogoče še bolj določno govoriti o njem in osvetliti tragedijo o njem, ki ga še vedno žene po daljnem svetu. Za tragedijo pa gre končno pri vseh umetnikih. In ko nam je ta znana, jih šele prav vzljubimo.

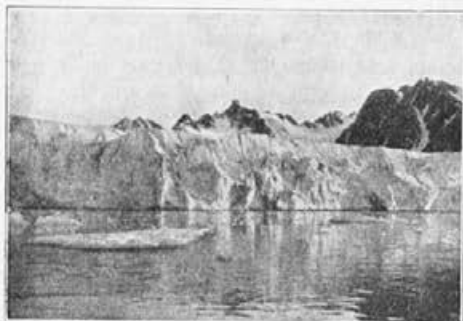
Anton Podbevšek.

Ze na poti v Tromsø smo opazili, da je »ponoči noč izginila«. O »polnoči« je bilo svetlo kakor podnevi. Torej je »dan« trajal ves dan. Prispeli smo v kraje, kjer sonce poleti nikoli ne zaide. Vendar nismo bili tako srečni, da bi sončno oblo videli tudi o polnoči. Nebo je bilo namreč na severni strani oblačno in kjer bi morali videti sonce, smo videli le razžarjene robove oblakov in odsev svetlobe v morju. Bilo je tako svetlo kakor pri nas poleti ob 5. uri popoldne pri oblačnem dnevu. No, bili smo pa tudi s tem zadovoljni.

Pogled proti večnemu ledu

Na potu nazaj na Spitzberge se nam je nudila krasna slika. Se precej daleč, sedaj na naši desni strani ladje, smo opazili čredo kitov. Kitov samih nismo videli, vendar smo zelo dobro razlikovali vodne curke, ki so jih kiti brizgali nekaj metrov nad vodno površino. V bližino ladje se je priklatil tudi en morski pes, pa je prestrašen hitro izginil pod morskno površino. Morskih zverin je sedaj v teh krajih zelo malo. Požrešni lovci so jih kaj kmalu pregnali ali celo iztrebili. Različnih morskih ptic pa je tu mnogo. Cele jate plavajo po morju, predvsem v bližini Spitzbergov.

*Ustje ledenika v Magdalena zalivu
Gully-ledenik*

Ko smo do teh prispeli, se je ladja zasedrila najprej v zalivu »Magdalena«. Zaliv je okoli in okoli obdan s špičastimi vrhovi, kakor vsi ostali zalivi. Sploh je vse, kar se dviga na tej zemlji proti nebu, ostro in strmo. Odtod so ti otoki dobili ime »Spitzbergen«. Uradno se po norveško imenuje »Svalbard« ali dežela hladne obali. Teren je iz gnajsa in ker pade temperatura tudi poleti večkrat pod ničlo, kmalu razpoka.

Zopet so nas na suho zvozili z rešilnimi čolni in izkrkali smo se na tako zvanem »polotoku grobov«. Ko je Holanec Barent leta 1556. odkril te otoke, se je kaj kmalu razširila novica o njih bogastvu na medvedih, kitih in ostalih zverinah, ki dajejo dobro meso, mnogo masti, predvsem pa dragocene kože. Ker so bili otoki brez gospodarja, so prihajali semkaj na lov lovci različnih narodnosti, Norvežani, Danci, Islandci, Holandci

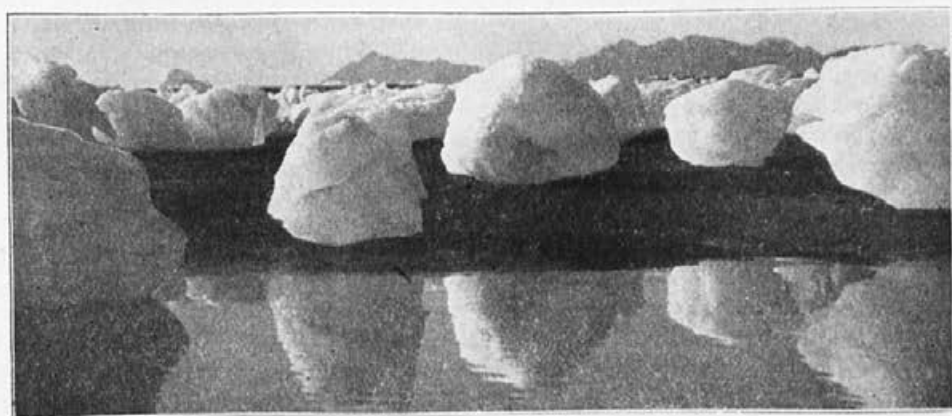
itd. Zaradi požrešnosti in nevoščljivosti so se večkrat med seboj stegli. V zalivu Magdalena se je nekoč vršila prava bitka. Padle lovce so na licu mesta za silo zagrebli, odnosno pokrili s kamenjem in še danes se vidijo grobovi in razmetane kosti. Pač žalostno izpričujevalo človeške požrešnosti in nenasitnosti. V zaliv se izliva več ledenikov in na enega izmed teh smo se tudi povzpeli. Ta ledenik se imenuje »Gully«. Kaj dobro so mi pršle domače »gojzerce«, škoda, da smo imeli na razpolago samo 3 ure, drugače bi se povzpeli na enega izmed vrhov.

Polotok grobov

Ker smo dospeli do polarnega ledu 10 ur kasneje, kakor je bilo prvotno rečeno, ni bilo časa, da bi se ustavili tudi v Kraljevem zalivu, kjer se nahaja premogokop in Zeppelinov hangar. Ladja je nato zaokrenila v zaliv »Tempele«, imenovan po gori, ki se kakor tempel vzdiguje nad zalivom. Ker pa je bilo v zalivu preveč ledeniških kosov, to so ledene plošče, ki plavajo po morski površini, in morje precej razburkano, nas kapitan ni hotel izkrcati. Bal se je, da bi se ne pripetila kakšna nesreča pri toliki množini ljudi. Tudi Zeleni zaliv smo si ogledal le z ladje ven, kjer se tudi nahaja premogokop in oddajna radio-postaja.

Ladja je nato definitivno krenila na jug in smo po isti poti končno srečno prispeli nazaj v Hamburg. Vse kar smo videli, bilo je divje in resno, kraj malo obljuden in borba za vsakdanji kruh težavna. Trpljenje spremlja Norvežana pri vsakem njegovem delu, pa naj bo ribič, lovec ali kmet. Vse to ga napravi resnega in v nevarnostih odpornega. Zato slovijo Norvežani kot hraber, skromen in pošten narod. Spomnimo se le slavnih Vikingov, ki so baje strahovali celo ob naši dalmatinski obali in ki so baje prispeli preko Islanda, Grönlandije in Labradorja pred Kolumbom v Ameriko in na moderne raziskovalce, kakor sta bila Amundsen in Nansen.

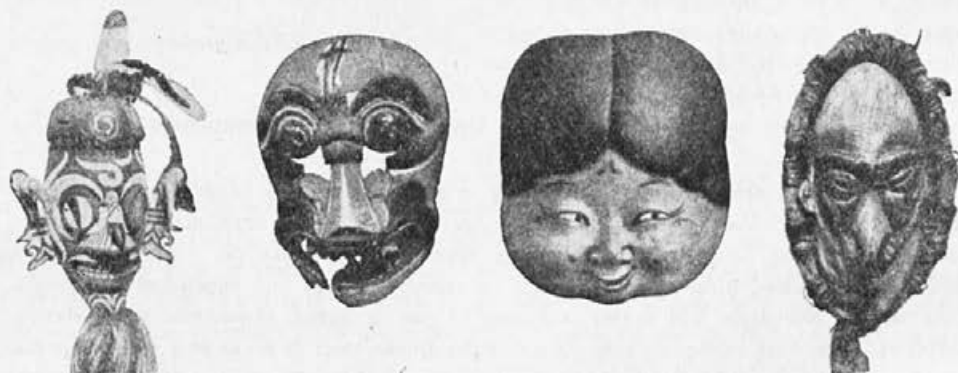

Naplavljene ledene plošče

ŠEME

Navada, da se ljudje v pustnem času našemijo, je razširjena po vsem svetu. Ta navada traja že dolga stoletja. Zanimivo je preiskati, odkod ta navada pri nas in med tujimi ljudstvi.

Brez dvoma so šeme še preostanek verskih običajev in vraž iz dobe poganstva. Saj imajo pri tako imenovanih prirodnih ljudstvih še dandanes verski pomen. Običaj, da si človek zakrije z masko obraz ali si celo zakrije vse telo zato, da ga drugi ne spoznajo, ta običaj je star, kolikor je staro človeštvo. Nastal je iz praznoverja in človekovega strahu pred nevarnimi hudobnimi besmi in duhovi. Naši prapradedje so si zakrili obraz s strahotnimi maskami, da preotijo zle duhove in jih preplašijo. Po mnenju preprostih naših prapradedov si zlobni besmi in duhovi niso upali v bližino šeme, temveč so preplašeni zbežali čez drn in strn. Te vere so še dandanes nekatera plemena v divjih, zapuščenih krajih. Njihove maske so čimbolj strašne: živobarvno poslikane, usta široko zijajoča, zobje ostri in strašni, oči velike, štrleča ušesa. Oglejmo si n. pr. prvi dve tu naslikani maski: iz Bornea in Jave. Ali ti dve sta še razmeroma lepi, če ju primerjamo z maskami, ki jih hranijo nekateri muzeji. Posebno, strašne maske so si izmišljali prebivalci otokov v Južnem morju in razni črnci v Afriki. Ali tudi Japonci, Kitajci in Mongolci so bili mojstri v izdelovanju grozo obujajočih mask.

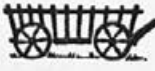

Poleg mask, ki jim je namen prepoditi zle duhove, uporabljajo razni narodi tudi maske, ki služijo zabavi in veselju. Te maske ne vzbude groze, temveč smeh. Taka, prijazno se smehljajoča maska je japonska, tretja na sliki. Četrta slika nam prikazuje masko, ki jo Novogvinejčani položijo na obraz svojih mrličev. Po njihovem mnenju srečuje duša rajnega na svoji poti v večnost vse polno zlih duhov. Da ne bi duhovi dušo spoznali, jo maskirajo z masko. Tako pride duša brez ovir v večnost. Ta običaj ni doma le pri preprostih narodih. Še celo izobraženi Egipčani so polagali svojim mrličem maske na obraz. Ta maska je bila podobna obrazu boga Anubija. Zli duhovi naj bi dušo zamenjali s tem bogom in duša bi šla neovirano svojo pot.

V teku časa pa so maske izgubile svoj prvotni verski pomen ter pričele služiti samo zabavi in veselju. Naši pradedje — pogani — so imeli navado, da so se spomladi zbrali na prostem in okinčani z zelenjem ter našemljeni plesali, da prepode zimske bese in odvzamejo moč boleznim. Ta običaj so si naši predniki obdržali še kasneje, ko so se pokristjanili. Ta običaj je bil v ljudeh tako vkoreninjen, da ga cerkev ni mogla iztebiti, pa naj se je še tako trudila. Pa je storila, kar ji je narekovala modrost: pustila je stari običaj, ali dala mu je drug pomen. Vpeljala je pust, t. j. predpustni čas, v katerem naj se ljudstvo po mili volji razigra. Ljudstvo se je temu privadilo in slavi še danes pust, ki sega do strogega štiridesetdnevnega posta.

VI.

 , + SO OBSTALE NA PRED VELIKO
 TER GLEDALE, KAJ SE NA GODI. NA
 JE BIL VELIK HRUP. SO DIRJALI
KAKOR IN TROBILI S ; NA SO VPILI
VOZNIKI NA : HI-HOT, SO TEKALI Z ,
NA KONCU PA JE STAL IN KAZAL Z ROKO,
KOD MORAJO , IN
VOZITI. PO JE STOPAL . TIŠČAL JE
V HLAČNIH IN Z JE ŽVIŽGAL PESEM: „MI SMO
 KORENJAKI; KAKO NAS GLEDAJO .“
STOPAL JE SREDI IN VSI SO VPILI NANJ:

 IN . ALI SE NI ZMENIL NE ZA
 NE ZA NE ZA . BREZSKRIBNO JE ŠE :
 „MI SMO MI, TRALALA!“ PA PRIDIRJA VELIK
 IN . KO JE VIDEL , DA SE NE OGNE, JE
 OBNIL V LEVO STRAN. ALI TUDI JE
 SKOČIL V LEVO. VSI SO DVIGNILI IN
 ZAVPILI: STOJ! ALI BILO JE PREPOZNO. JE
 PODRL NA TLA IN KOLO MU JE ŠLO ČEZ ENO . VES
 PROMET SE JE USTAVIL. SO SKOČILI Z ,
 VOZNIKI Z IN TEKLI GLEDAT, KAJ SE JE
 ZGODILO. JE SKOČIL V IN TELEFONIRAL
 NEKAM. NATO JE ŠEL K IN ZAPISAL ŠTEVILKO
, KI JE POVOZIL. PA JE STOKAL
 NA . SO VPILI NA , DA JE ON KRIV.
 TA PA JE , DA JE KRIV, KER NI PAZIL. PA

NI PUSTIL, DA BI SE PREPIRALI IN JE ZAVPIL:
MIR! PRIVOZIL JE VELIK , KI JE NOSIL ZNAMENJE
RDEČEGA . STA STOPILA K IN GA
DVIGNILA. ALI ŠE PREDEN STA DVIGNILA , SO
PRITEKLE , + IN SE SKRILE V DEČKOVO
. ALI TEGA NI VIDEL NIHČE. SO POLOŽILI V
, ZATROBILO JE IN AVTO JE ZDIRJAL
PO . „BOMO VIDELE, KAM NAS PRI-
PELJE,“ SO DEJALE , + .

(Se nadaljuje.)

Utva:

Marčevo

*Marčeve snežinke,
te — so kakor sanje;
komaj sonce sine,
kdo pa ve še zanje!*

*Marčevo pod ničlo
bolj in bolj je pičlo;
sonce se posmeje,
uso zemljó ogreje.*

*Marčevo — nu — blato,
to ni za lopato,
niti za copato.*

*Milijoni čizmov
s ceste ga posnamejo
in — domov ga vzamejo,
a doma ga mama
s čizemčkov postrže
in v smeti ga vrže.*

MLADINA PIŠE

OJ TA SNEG!

Mamica me je vprašala:

»Kaj tak hudo se držiš?
Kaj sem morda jaz ti kriva,
če naloge ne izvršiš?«

Ljuba mama, ne zameri,
to je povsem druga reč,
pa poslušaj, da povem,
kaj da ni pri tem mi všeč.

Letos imam nove smučke,
kar ti sama dobro veš.
Rekla si: »Zdaj pa lahko
vsaki dan se smučkat greš!«

Včeraj naenkrat pihati
južni veter je začel.
Snežec se začel jokati,
ker slovo od nas bo vzal.

Mamica me tolažila:
»Nič ne delaj si skrbi,
kajti vedi, komaj slišno
zvončki že pozvanjajo —
vigred nam oznanjajo!«

I. P.

UMRL JE NACEK.

Ni še dolgo tega, kar je naš prijatelj in sošolec Nacek Kuhar prišel zadnjikrat v šolo. Bil je živahen in vesel deček, poln življenja in še tako mlad. Dne 4. febr. 1933 pa smo v šoli zvedeli, da je umrl zaradi zastupljenja krvi. V nedeljo, dne 5. februarja smo se zbrali pred šolo in šli na njegov dom. S seboj smo prinesli zelenja v pozdrav, ker nismo mogli najti sredi zime cvetja. Ko smo prišli tja, smo videli mrtvega Nacka v odprti krsti. Bil je suh in bled z belim venčkom na glavi. Zabili so rakev in šli smo z njo proti cerkvi. Pri cerkvi se je izprevod izlil na pokopališče. Tudi tu je čakalo mnogo ljudi na nas, ker je ravno minila popoldanska služba božja. Ko smo stopili na pokopališče, smo zagledali Nackov izkopani tesni dom. Prišli so gospod

svetnik na pokopališče, da so blagoslovili črno jamo. Ta trenutek ni bilo očesa, da bi ne bilo solze v njem. Nato se je poslovila od umrlega v imenu vseh njegovih sošolcev učenka Hrovat Ivana. Mi smo mu pa zapeli žalostinko. Ko so ga zagrebli, smo nasuli sveže zelenje na grob. Nikoli ne bomo pozabili dobrega sošolca; njegovo ime bo neizbrisano v naših srcih. Z Bogom, Nacek, z Bogom!

Razdevšek Stanislava,
St. Ilj pri Velenju.

MOJE NELJUBE NOVEMBERSKE POČITNICE.

Bilo je nekako v sredi meseca oktobra, ko so me začeli boleti zobje. Bolečine sem čutila od dne do dne bolj tako, da sem nekega dne zjutraj, ko sem vstala, bila zelo otečena na obeh straneh brade. Oče so hoteli, da bi me takoj dali v bolnico, a mati so govorili ravno nasprotno, ker so trdno upali, da se bo obrnilo zopet na bolje. Nekateri od mnogih so jim pripovedovali, da so bili enako bolni, pa jim je bolezen sčasoma le z domačimi zdravili popolnoma izginila. Tudi mene so zdravili z vsemi od domačih ljudi priporočenimi zdravili, toda brez vsakega uspeha, ker se je bolezen vedno bolj in bolj širila. Oteklina v čeljusti je postala sčasoma tako huda, da skoraj ne bi mogla več nič zaužiti. Pomoči ni več bilo, da bi me doma ozdravili, morala sem takoj v bolnico. V bolnico so me pripeljali v torek po vseh svetih in me pokazali zdravniku. Morala sem na operacijo. Bilo je tako: Ena izmed sester mi je določila posteljo, druga sestra me je slekla in spravila v posteljo. Kmalu nato so me odnesli v manjšo sobo, kjer so me položili na mizo, privezali mi z jermeni roke in noge na mizo, čez lice pa so mi položili tenak bel prt ter rekli, da naj štejem. Stela sem in prišteda do 16 ter zaznala neki močan duh, kakor bi me hotelo zadušiti, dalje pa se nisem več zavedala. Ko sem se spet zbudila, je bil zdravnik z operacijo gotov, jaz pa sem čutila velike bolečine in sem bila že obvezana. Jermeni z rok in nog pa so medtem bili že odstranjeni, nato pa so me sestre odnesle spet v mojo posteljo.

V isti sobi, kot sem bila jaz, so bile tudi triletna, petletna in dvanajstletna deklica, ter več večjih deklet; nekatere manj, druge pa tudi bolj bolne. Drugi dan so že prišli k meni botra in mi prinesli slaščice, dva dni pozneje pa je prišla moja sestrica in mi tudi prinesla sladkarij. Čez teden dni sem zapustila bolnico ter srčno želim, da mi je na enak način ne bi nikdar več trebalo obiskati. Priznati pa moram, da so v bolnici z menoj jako lepo ravnali. Naročili so mi tudi, da še najmanj teden dni ne smem v šolo, ker so bile rane še prevelike, pa

— oh, komaj so se rane napol zacelile, sem morala spet k zdravniku, ker so me zelo boleli zobje. Končno moram še omeniti, da ni še nihče pretrpel v enem mesecu toliko bolečin, kakor sem jih morala jaz.

Vilčnik Marjeta,
Sv. Marjeta niže Ptuja.

ZIMA KIMA.

Ko smo bili še majhni, nam je babica pripovedovala o starki Zimi. Pravila je, da kraljuje tam v deveti deželi nad deveto goro. Sedi na ledenem, zasneženem prestolu. Kadar pride njen čas, pogleda na zemljo in začne kimati z glavo. Čim bolj kima, bolj se vsiplje sneg iz njenih belih sneženih las. Tam daleč za deveto goro pa spi lepa kraljica Pomlad. Vsa je pokrita s pernicami, da se ne prehladi. Včasih pa ne more strpeti, vstane in pogleda malo v svet. Tako se prehladi in ne more o pravem času požati našo vas s svojo milo roko.

Učenci in učenke IV. razreda v Stični.

NAŠA ZEFA.

Pri nas živi priletna ženica, po imenu Zefa. Ima kraj gozda hišico, ki si jo je sezidala čisto sama. Vse ji je šlo lepo počasi izpod rok, le krušna peč ji je delala preglavice. Končno pa jo je pogodila: Razprostrla je star koš in nanj oblikovala peč, ko pa je zakurila, je na njeno veselje zgorel koš, peč pa je ostala.

Podnevi je tesala in delala, ponoči pa si je nosila skup. Vzela je pri bližnjih in daljnih sosedih, kar je rabila za zgradbo, zato pa je tudi potem molila za one dobrotnike, ki jim je ponoči kaj vzela.

Pravila pa je tudi, kako se je enkrat tepla s sv. Janezom. Kupila je namreč starega svetnika, ki ga je videla pri nekem cerkovniku v podstrešju. Bil je velik, da ga je komaj prinesla domov. Postavila ga je na okno k svoji postelji. Ponoči pa, ko je spala, se je sveti Janez prevrnil nanjo in jo potolkel po nosu prav do krvi. Zefa plane pokonci, pograbi Janeza in ga trešči ob tla. Robantila je, da je bilo joj. Ravno ko se je vršila ta čudna tepeška, pride mimo orožnik in sliši, kako robanti Zefa in takoj hoče vedeti, kaj se je zgodilo. Zefa mu pravi, da jo je Janez skoro ubil in da se sedaj maščuje. Ko stopi orožnik v hišo, vidi Zelo krvavo in se ozira, kje je oni hudi Janez, ki jo je tako obtolkel. Šele počasi se mu je posvetilo, kako je prišlo do tepeške med Zefo in mrtvim Janezom. Tudi ona ga je obtolkla, da je bil brez rok, le kri mu ni tekla kakor Zefi.

Remic Pavla
v Bočni.

DRAGI »NAS ROD«!

Gotovo že veste, dragi čitatelji, da so bili v Braslovčah rojeni znameniti Celjski grofje. Njihov dom, grad Zovnek, se nahaja sedaj v razvalinah. O tej razvalini so nastale razne pripovedke.

V bližini starega gradu stoji še sedaj kovačnica. Pripovedujejo, da je šel oče sedanjega lastnika kovačnice ponoči domov. Prišedši do gradu je videl, kako se okrog zidovja vozi v kočiji zelen možiček z rdečo kapo na glavi.

Druga pripovedka pa pripoveduje, da sta šla dva pijanca ponoči domov mimo Zovneškega gradu. Vsled utrujenosti sta legla in zaspala. Ko sta se zbudila, sta videla, da hodi po zidovju črno oblečena gospa. Bila je brez glave. Pijanca pa sta brzo pobrala šila in kopita ter zbežala.

Gotovo še razne druge pripovedke opjevajo star Zovneški grad, za katere pa jaz ne vem.

Srčne pozdrave pošilja vsem čitateljem in čitateljicam »Našega roda«

Milka Novak,
Braslovče.

N A Š T A T.

Naš tat je zelo prebrisan. Ko smo pekli meso, nam je objedel nekatere kose najlepšega mesa. Mama se je zelo jezila, a to ni nič pomagalo. Naš tat zalezuje včasih tudi papigo. Slišne se k tlom, jo mirno opazuje. Vsak trenutek mislim, da bo skočil. Pa si v zadnjem hipu premisli, ker je že parkrat dobil od mojega ateja pošteno po grbi. Zjutraj komaj čaka, da smukne k meni v posteljo pod odejo. Z Eriko — našo kodrasto psico — se imata rada in se večkrat igrata. In ta naš tat — je naš mucek.

Lupša Noela,
Mala Nedelja.

DVA PETELINA.

Hej, na zaplankanem dvorišču,
na našem starem tam gnojišču
stojita petelina dva,
prelepo pisana oba.
Stojita in črtita se;
se praskata z ostrogami —
res to ni šala, Boga mi.
Se pikata in kljujeta,
se grdo merita z očmi,
ostroge brusita srdita,
razjarjena in bojevita.
Z grebena kaplja jima kri.
Ob plotu pa stoji mladina
in gleda, gleda petelina,
in smeje se in se hahlja,
kako borita se ta dva!

Nadina Gruttschreber,
višja nar. šola, Soštanj.

PRIDI POMLAD!

Pridi k nam pomlad vesela,
polja bodo oživila.
Ptički bodo se vrnili,
lepe pesmi nam drobili.
Zbudi nam še zvončke bele
in trobentice rumene,
da pomladni čas
zopet bo pri nas.

II. razred osnovne šole v Komendi.

SPOMIN NA LETOŠNJI PUST.

Letos sta se gospod Pust in gospa Pepelnica skregala in stepla. Zato je bil Pust meseca februarja, Pepelnica pa marca. Mene je najbolj zanimal Pust. On je patron dišečih in okusnih krofov, mastnih klobas in sladkih potic. Jaz sem dobil od očeta pusta iz testa, ki ga je spekel tukajšnji pek. Silno sem ga bil vesel. Sreče pa nisem imel z njim. Shranil sem ga na omaro, a zvohalo ga je mačka, ga pograbila, odnesla skozi odprto okno na prosto in mu odjedla levo roko in desni rog. Sosedov pes je dirjal mimo hiše in mačka je zbežala. Čez nekaj časa pride na dvorišče petelin s svojo družino. Silno se prestraši spačenega invalida. Vzdignil je eno nogo, stegnil vrat, mežiknil z očesom in zaklical: krrr, krrr... Kokoši so mirno stale okrog in radovedno gledale zanimiv prizor. Petelin je hotel biti junak, stopil je bliže in kavsnil pusta s kljunom po glavi. Ker se ni ganil niti branil, ga je petelin še huje začel obdelovati, da so kar drobtine frčale od njega. Kure so z velikim tekom pobirale in požirale. Čez 10 minut ni bilo od mojega pusta ničesar več. Da bi me potolažili, so mi mati obljubili, da bom dobil, kadar bodo petelina zaklali, pečeno bedro kot odškodnino za izgubljenega pusta.

Ivan Paulič,

v Št. Lovrencu na Pohorju.

KAKO SO MALINČANI PROSILI ZA SEMENJ.

(Belokrajinska pripovedka.)

Nekoč so Malinčani vložili prošnjo na Ljubljano, da bi jim dovolili semenj za 29. februar, toda prošnja ni bila uslišana. Potem sta šla dva moža v Ljubljano prosit, da bi bili uslišani, pa so jih dva dni zaprli v ječo. Ker v Ljubljani nista nič opravila, sta se napotila v Trst, prosit samega tržaškega župana. On pa jim je dovolil semenj za 30. februar. Vesela sta se vrnila domov. Ko sta prišla domov, sta rekla: »Semenj smo dobili, prostora pa nimamo!« Nato so imeli Malinčani skupno zborovanje, kjer so se posvetovali zaradi semenjskega prostora. Sklenili so, da bodo prostor imeli pod vasjo pri luži. »Saj ploti so že vsi spleteni, zavarovano je vse dobro. Na enem kraju bodo svinje, na drugem živina, na tretjem konji

in koze. Tudi za kramarje je prostor že pripravljen. Saj pri nas so ceste v redu, bodo lahko vozili robo od enega do drugega konca!«

Potem so se dogovorili, kakšen posel bo kdo opravljal. »Ti boš colovino pobiral, ti boš sladoled vozil, ti boš za bankirja, četrti bo pa avto ravnal, da ne bo kam zadell!«

Zdaj vsi željno pričakujejo in zamišljeno štejejo, kdaj bo prišel njihov semenji dan. Ker pa so Maline vas v visoki in strmi rebri, nabrže ne bodo nikoli pričakali tega zaželenega dneva. Pa tudi zato ne, ker 30. februar še nikoli ni bil in ga tudi nikoli ne bo!

Govednik Lojzka
iz Strekljevca.

DEŽEK.

Padaj, padaj, dobri dežek,
padaj, kamor ti je drago,
a ne padaj mi na grobek,
kjer mi moje dete spava.

Tam ob grobu črn je križec,
v grobu dete v svili beli,
oh, ne padaj v grobek mili,
dete spava v beli svili.

Vida Hrast,
Stična.

ČEVLJAR.

V Lembergu je umrl zadnji čevljar. Lemberžani so tarnali. Kdo nam bo sedaj coklje delal? Pa se je odločil neki oče, da bo dal svojega sina učiti te umetnosti. Ko je ta dorastel, ga je dal oče v učenje trškemu čevljarju. Tam ni drugega delal, kakor usnje lepil. Ko pa je pretekla doba učenja, so mu Lemberžani otvorili čevljarsko delavnico. Veseli so bili, da so po dolgih letih zopet dobili svojega obrtnika. Župan je imel prvi raztrgane čevlje. Da si pri novem čevljarju umeriti druge. Čevljar je bil vesel, da je dobil delo. Takoj se ga je lotil. Zlepil in sešil je gornje usnje. Lotiti se je bilo treba podplatov. Pomeri jih in jih ureže. Lotil se je pribijanja. Izbral si je najdaljše žeblje. Pribijal jih je. Vsak pa je prišel skozi podplat. Ko jih župan obuje, se je pa na vseh žebeljih zbdel v noge.

Kot Jožef,
Grize.

DVA ŠKRATA.

Nekoč živila sta dva škrate,
ki bila rodna sta si brata.
Šla sta v noči hruške krast,
enega zgrabi volčja past.

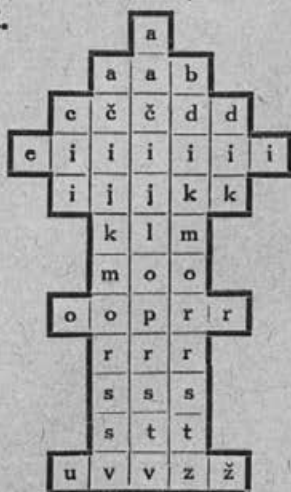
Škrat zavpije na pomoč,
joj, sedaj bo z menoj proč.
Lovec pride ves vesel:
»Lepega sem spaka vjel!«

Razpotnik Jožef,
Zagorje ob Savi.

STOLPA

(Št. Schein, Jezero-Preserje.)

L

- soglasnik;
 razkuževalno sredstvo;
 opora človeškega telesa (množ.);
 moško krstno ime;
 orodje, ki se rabi pri peki;
 se rabi pri nakladanju sena;
 otok v Jadranskem morju;
 rabi posebno pri nahodu;
 barva;
 velelnik od »učiti«;
 tako se počutiš po kosilu;
 prostor, kjer prodajajo uničevalca človeštva

Po sredi ime urednika.

II.

- daljša povest;
 prebivalec mesta iz zasedenega ozemlja;
 rabimo za obleko;
 ptica;
 tuj izraz za dobitek;
 prežvekovalec;
 glodalec;
 hrib v zasedenem ozemlju.

Po sredi naslov mladinske knjige, ki jo je spisal gornji urednik.

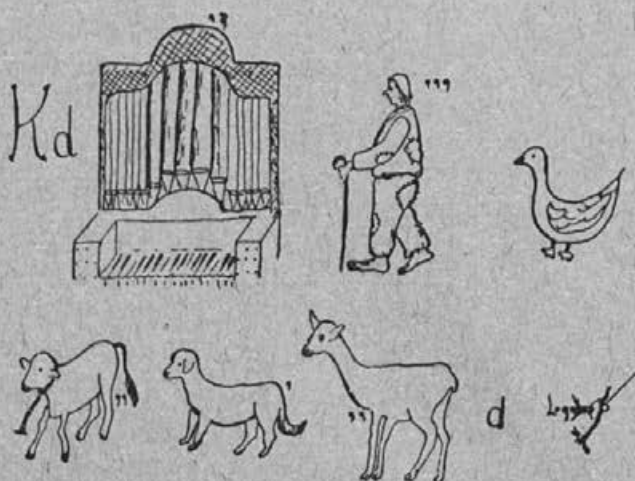
REBUS

(Vladimir Puc — Ljubljana.)

REBUS

(Sestavlil Tinko Permè,
učenec osnovne šole
Trbovlje II.)

KRIŽALJKA „NAŠ OSVOBODITELJ“

(Vladimir Puc, Ljubljana.)

Vodoravno: 1. evropsko gorstvo, 6. časovni veznik, 7. rtič, 9. vzročni veznik. 10. del voza, 11. iglasto drevo, 12. kazalni zaimek, 14. oblika pomožnega glagola »biti«, 15. pletena priprava za odpadke, 17. reka v primorski banovini.

Navpično: 1. Koroška, 2. kratica za »Rdeči križ«, 3. kvarnerski otok, 4. ploskovna mera, 5. Napoleonova provinca, katere prestolica je bila Ljubljana, 8. krajevni prisllov, 9. ptica, 13. svetopisemska oseba, 15. kratica za »kraljevski«, 16. kratica za »števika«.

V 24 urah

barva, pilsira in kemično čisti obleke, klobuke itd. Škrobi in svetilolka arajoe, ovratnike, zapestnice itd. — Pere, sušil, monga in lika domače perilo

tovarna **JOS. REICH, Ljubljana**

Klišeeje, eno- ali večbarvne za časopise, knjige, razglednice itd. izdeluje

JUGOGRAFIKA, klišarna

Ljubljana, Sv. Petra nasip 23.

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

v Ljubljani, Prešernova ulica št. 3 s podružnico na Miklošičevi cesti št. 13 je največja regulativna hranilnica v Jugoslaviji.

Ima vlog nad 430.000.000.— Din. rezervnih skladov pa nad mil. dinarjev.

Za pupilne naložbe ima sodni depozitni oddelek, za varčevanje mladine izdaja domače hranilnice, za pošiljanje po pošti pa svoje položišče. Za vse vloge jamči mestna občina z vsem svojim premoženjem in davčno močjo.

Hranilnica kupuje in prodaja tudi devize in valute najkulantn-je. Ta posel opravlja v svoji podružnici na Miklošičevi cesti. Telefon centrale št. 2016 in 2616, podružnice št. 2367. Poštni čekovni račun centrale št. 10533, podružnice št. 16138

Uradne ure za stranke so od 8 do 12